

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI YILLARINDA HIRSIZLIK VE CİNAYET OLAYLARININ CUMHURİYET GAZETESİ'NE YANSIMASI

THE REFLECTION OF THE SECOND WORLD WAR PERIOD THEFT AND MURDER EVENTS ON CUMHURİYET NEWSPAPER

Funda ÖNER AKOĞLU*

Geliş Tarihi/Received:20.10.2022

Kabul Tarihi/Accepted:28.03.2023

ÖNER AKOĞLU, Funda, (2023), "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Hırsızlık Ve Cinayet Olaylarının Cumhuriyet Gazetesi'ne Yansımaları", Belgi Dergisi, S.26, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2023/II, ss. 127-148.

Öz

Toplumsal düzenin korunabilmesi için devletin mücadele ettiği unsurların başında gelen suç olgusuna tarihin her döneminde rastlanmıştır. Suçun oluşumunda pek çok faktör rol alırken bunlar arasında özellikle yoksulluk, işsizlik, artan enflasyon oranları ve bireylerin sosyo-ekonomik düzeyleri gibi etkenler ön plana çıkmıştır. İnsan hayatını derinden etkileyen bütün suçlardan ayrılarak insan yaşamına son veren cinayet, üzerinde durulması gereken önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır. Çünkü tarihin en eski çağlarından günümüze kadar işlenmeye devam eden cinayet dışında hiçbir suç insan hayatını doğrudan sonlandırmamıştır. İnsanlığın var olduğu günden itibaren emek harcamadan ve hak etmeden bir şeye sahip olma isteği kendisini gösterirken, bu isteği gerçekleştirmenin en kolay yollarından biri hırsızlık olmuştur. Genel olarak bakıldığında hırsızlık ile yoksulluk arasında sıkı bir bağ olduğu gözlemlenmiştir. Başta İkinci Dünya Savaşı olmak üzere savaş yılları dünya ekonomisini alt üst ederek toplumların yaşantısını derinden etkilemiştir. Ekonomi alanında yaşanan olumsuz gelişmeler zaman içerisinde toplumun en ücra köşesine kadar sirayet etmiştir. Bu açıdan ekonomik çöküntünün derinden hissedildiği İkinci Dünya Savaşı dönemi, başta hırsızlık ve cinayet olayları gibi pek çok suç olgusunun artış gösterdiği zaman dilimi olmuştur. İkinci Dünya Savaşı etkilerinin hissedildiği Türkiye'de hırsızlık ve cinayet olaylarında artış yaşanırken bu durum dönemin gazetelerinde de sıklıkla yer almıştır. Günümüzde de yayın hayatına devam eden Cumhuriyet Gazetesi, İkinci Dünya Savaşı döneminde günlük olarak yayınlanmıştır. Gazete içerisinde dönemin önemli olayları başta olmak üzere işlenen suçlara da sıkça yer verilmiştir. Böylece Türkiye'nin köklü gazetelerinden olan Cumhuriyet Gazetesi, hırsızlık ve cinayet olaylarını araştırırken zengin bir kaynak teşkil etmiştir. Dönemin özelliklerine göre gazetenin içeriğindeki hırsızlık ve cinayet olayları haberlerinde değişim yaşanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *İkinci Dünya Savaşı, Cumhuriyet Gazetesi, Suç, Cinayet, Hırsızlık.*

* Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi, Tarih ABD, Türkiye Cumhuriyeti Programı, Kınıklı Yerleşkesi, fakoglu12@posta.pau.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0003-0036-1255>).

Abstract

The phenomenon of crime, which is one of the elements that the state struggles to protect the social order, has been encountered in every period of history. While many factors play a role together in the formation of crime, factors such as poverty, unemployment, increasing inflation rates and socio-economic levels of individuals have come to the fore. Murder, which puts an end to human life by separating from all crimes that deeply affect human life, has emerged as an important element to be emphasized. Because no crime has directly ended human life, except murder, which has continued to be committed from the oldest ages of history to the present day. While the desire to have something without making any effort or deserving has manifested itself since the day of humanity's existence, one of the easiest ways to realize this desire has been theft. In general, it has been observed that there is a close link between theft and poverty. The war years, especially the Second World War, turned the world economy upside down and deeply affected the lives of societies. Negative developments in the field of economy have spread to the farthest corners of the society over time. In this respect, the period of the Second World War, in which the economic collapse was felt deeply, was the time period when many crime phenomena such as theft and murder increased. While there was an increase in theft and murder cases in Turkey, where the effects of the Second World War were felt, this situation was frequently mentioned in the newspapers of the period. Cumhuriyet Newspaper, which continues its publication life today, was published daily during the Second World War. Crimes, especially important events of the period, were frequently included in the newspaper. Thus, Cumhuriyet Newspaper, one of Turkey's well-established newspapers, constituted a rich source while investigating the theft and murder cases. According to the characteristics of the period, there was a change in the news of theft and murder events in the content of the newspaper.

Keywords: *Second World War, Cumhuriyet Newspaper, Crime, Murder, Theft.*

Giriş

İnsanoğlu, hayatını sürdürebilmek için toplumsal düzende bir arada yaşamıştır. Bu düzenin sağlanabilmesi için de belirli bir oranda özgürlüklerin kısıtlanarak toplumsal kurallara riayet edilmesi gerekmiştir. Böylece bireyler, bazı haklarını kullanmaktan vazgeçip devletin kendilerini korumasını talep etmişlerdir¹. Devletlerin kendi sınırları içerisindeki bu düzeni sağlama çabası sadece hükümetin meşruiyetini belirleyen bir ölçüt olmaktan ziyade devletin varoluşunu da belirlemiştir². Devlet yapılarının var olduğu koşullarda beliren uygarlık örneklerinin neredeyse tamamında toplumsal düzeni temin etmede yasalar, siyasal ve geleneğe ilişkin yapılarla birlikte az veya çok rol sahibi olmuştur³. Yasal bakış açısından ceza yasalarını ihlal eden insan davranışı olarak tanımlanan suç, toplumsal sistemin korunması için devletin mücadele ettiği olguların başında gelmiştir⁴.

Herhangi bir ülkeye özgü olmayan suç olgusuna tarihin her döneminde rastlanmıştır. Yaşam ve uygarlığın önemli bir parçası olan suç, insanlık tarihinin her döneminde var olurken suçun işlenmediği bir zaman dilimi ve toplumdan bahsetmek mümkün olmamıştır⁵. Ancak daha önce suç olarak algılanan bazı olgular, günümüz modern hukuk anlayışı içerisinde suç olarak değerlendirilmemiştir. Örneğin Orta Çağ Türk Devletlerinde dedikodu suç olarak algılanmış ve hükümdarlar bu suçu işleyenlere işkence cezası vermiştir⁶. Oysa günümüzde ceza hukuku içerisinde dedikodu suç olarak görülmemektedir.

Çok faktörlü karmaşık bir olgu olan suçun ortaya çıkışında pek çok bağımsız değişken etkili olmuştur. Suçun türüne, gerçekleştiği ortama işleyen kişinin özelliklerine göre bu değişkenlerden bazılarının etkileri çok önem arz etmiştir. Suçla ilişkisi araştırılan önemli değişkenlerden biri de sosyo-ekonomik statü olmuştur⁷. Suçun ekonomik nedenleri olduğu fikri tartışılırken bu konudaki niceliksel çalışmalar Von Mayr'ın "*Bavyera'da çavdar fiyatı yüksek olduğunda mala karşı işlenen suçların fazla ve fiyatı düşük olduğu zamanlarda ise daha az olduğu*" bulgusuna kadar uzanmıştır⁸. Nitekim ekonomistler, suçluların yasal olmayan faaliyete bu davranışın bireye sağlayacağı kâra göre katılıp katılmamayı seçtiklerini var saymışlardır. Örneğin Kentucky'de mala yönelik çalışma yapan Howsen ve Jarrel'in analizi yoksulluk düzeyi, turizm düzeyi, işsizlik ve yakalanma oranının mala karşı suç oranlarını etkilediğini göstermiştir. Decker ve Kohlfeld ise düşük sosyo-ekonomik statünün özellikle hırsızlık ve gasp suçu açısından belirleyici bir özellik olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Kenneth P. Wilkinson'un çalışmasında kırsal kesim özelliği gösteren yerleşim yerlerinde yoksulluk arttıkça adam öldürme oranlarının da arttığı ortaya konulmuştur. Devine, Sheley ve Smith de toplumsal ve ekonomik sıkıntılarla suç arasındaki ilişkiyi araştırarak cinayet oranlarının enflasyon ve işsizlikten etkilendiğini belirtmişlerdir⁹. Suç ve sosyo-ekonomik yapı arasındaki ilişkiye yönelik söz konusu varsayımlardan hareketle İkinci Dünya Savaşı yıllarında suç oranlarının artmış olduğu

1 Hakan Sönmez, "Toplumsal Güvenliğin Sağlanmasında Önleyici Kolluğun Etkinliği Üzerine Kavramsal Bir Araştırma: Bursa İl Jandarma Örneği", *Uluslararası Beşeri Bilimler Ve Eğitim Dergisi*, Cilt 6, Sayı:13, s.180.

2 Ferdan Ergut, *Modern Devlet ve Polis Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Toplumsal Denetimin Diyalektiği*, İletişim Yayınları, İstanbul 2004, s.34-35.

3 Mehmet Özcan, "Hukuk Devleti: Modern Toplumun Siyasal Aracılığı İle Siyasal Meşruiyeti", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Sayı:2, 2006, s.119.

4 Öner Solak, *Gündelik Hayat Sosyolojisi Açısından Suç ve Suç Korkusu*, Hegem Yayınları, Ankara 2015, s.16-17.

5 Mustafa Tören Yücel, *Kriminoloji*, Umut Vakfı Yayınları, İstanbul 2004, s.1.

6 Cüneyt Kanat, *Ortaçağ Türk Devletlerinde Suç ve Ceza*, Küre Yayınları, İstanbul 2010, s.8.

7 Tülin Günşen İçli, *Türkiye'de Suçlular Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1993, s.18.

8 Yücel, *age.*, s.39.

9 İçli, *age.*, ss.18-42.

düşünülebilir. İkinci Dünya Savaşı'nın neden olduğu sosyo-ekonomik krizler dolayısıyla suç oranlarının artmış olması gerekir.

İkinci Dünya Savaşı, İsmet İnönü'nün "Savaşın en çok hissedilen tarafı hayat pahalılığı olmuştur" sözlerinden anlaşıldığı gibi Türkiye'de de aşırı fiyat artışlarında kendisini göstermiştir. Avrupa'da başlayan savaşla birlikte, Türkiye de askeri hazırlıklarını hızlandırarak yaklaşık bir buçuk milyar askeri silah altına almıştır. Nüfusun büyük kısmının silah altına alınmasıyla üretimde önemli bir işgücü kaybı yaşanırken, özellikle tarım sektörü bu durumdan etkilenmiştir. Bahsi geçen işgücü kayıplarının etkileri bir yıl içerisinde hissedilirken ekilen tahıl alanlarında ve yıllık tarım üretiminde savaş öncesi düzeyin oldukça altına inilmiştir¹⁰. Böylece Türkiye gibi sıcak savaşa katılmayan bir ülkenin halkı bile savaşı gündelik hayatta gıda maddelerini sağlamakla yaşadıkları sıkıntılar üzerinden hissetmiştir¹¹. Ayrıca tıpkı Birinci Dünya Savaşı'ndaki gibi enflasyon sarmalı içine düşen Türkiye'de fiyatlar dört katına çıkmıştır¹². Bu nedenle Eylül 1946'da TL'nin değeri düşürülerek doların fiyatı 2.80 TL'ye çıkarılmıştır¹³.

Ekonomi alanında yaşanan olumsuz gelişmeler zaman içerisinde toplumun en ücre köşesine kadar sirayet etmiştir. Savaşın getirmiş olduğu olumsuz yaşam koşulları, savaşın yükü altında ezilen toplumun, sosyo-ekonomik düzeyini düşürmüştür. Savaş şartlarında yükselen enflasyon, işsizlik oranı ve yoksulluk düzeyi suça olan yönelimde artışa neden olmuştur. Nitekim ekonomik koşullar ve beslenme sorunları ile "toplumsal sorunlar" arasında bir bağlantı bulunmaktadır. Kötü ekonomik koşullar altında kalan bir insan hırsızlığa başvurabilirken açlık çeken bir insanın şiddete başvurma eğilimi artar. İkinci Dünya Savaşı savaş yıllarında temel tüketim maddelerindeki darlıklar ve artan yoksulluk düzeyi özellikle hırsızlık suçunda artışa neden olmuştur. Öyle ki başta Cumhuriyet olmak üzere dönenimin pek çok gazetesinde hemen her gün temel gıda veya giyim maddesi hırsızlığı haberine rastlanmıştır. T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü'nün Hükümlüler İstatistiği'ne göre de 1939'da hırsızlık kapsamına giren suçlardan toplam 10.722 kişi çeşitli cezalar alırken, bu rakam 1943'te 15.606'ya yükselmiş ve 1944'te ise 15.223 olmuştur. Görüldüğü üzere hırsızlık olaylarında İkinci Dünya Savaşı yılları içerisinde artış gerçekleşmiştir¹⁴. Ayrıca savaş yıllarında sadece yetişkinlerin değil çocuklarında suç işleme eğiliminde artış yaşanmıştır. Bahsi geçen dönemde İstanbul Üniversitesi hukuk doçenti olan Sulhi Dönmezer tarafından 1943'te yapılan araştırmaya göre, 1940 ve 1941 'de toplam suçlu sayısı içinde çocuk suçluların oranında artış yaşanmıştır. 21 yaşından küçük mahkumların genel suçlu miktarına oranı 1938'de yüzde 16, 1939'da yüzde 15 iken bu oran 1940'ta yüzde 20,7'ye yükselmiştir. Aynı şekilde 18 yaşından küçük olanların oranı 1935'te yüzde 8 iken 1941 'de yüzde 12'ye yükselmiştir. Sulhi Dönmezer araştırmasında, çocuk suçlarında görülen bu artışın nedenini savaşın ekonomik

10 İrfan Bülbül, "İkinci Dünya Savaşının Türkiye'de Sosyal Hayata Olumsuz Yansımaları", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Sayı:9, 2012, s.4-5.

11 İlhan Tekeli ve Selim İlkin, *İktisadi Politikaları ve Uygulamalarıyla İkinci Dünya Savaşı Türkiye'si*, İkinci Cilt, İletişim Yayınları, İstanbul 2016, s.233.

12 1938- 1945 arasındaki bütçe rakamları incelendiğinde dolanımdaki para miktarının artmasıyla enflasyonist eğilim gözlemlenmiştir. Özellikle 1942'den sonra enflasyonist eğilim daha çok olmuştur. Öyle ki 1941'de dolanımdaki kağıt para miktarı "512.473.000" TL iken, 1944'te "960.834.000" TL'ye artmıştır. Ayrıca bu duruma koşut olarak altın fiyatlarında da artışlar yaşanmıştır. 1938'de "1.077" kuruş olan altın 1942'de "2.341" ve 1945'te "3.784" kuruşa çıkmıştır. Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938-14 Mayıs 1950)*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1999, s.154-155.

13 Zafer Toprak, "Türkiye'nin Ekonomik Gelişimi (1923 – 2016)", *Modern Türkiye Tarihi*, Pegem Akademi, Ankara 2019, s.245.

14 Murat Metinsoy, *İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye Gündelik Yaşamda Devlet ve Toplum*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2007, s.74-77.

İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Hırsızlık ve Cinayet Olaylarının Cumhuriyet Gazetesi'ne Yansımaları

ve toplumsal alanda yaratmış olduğu olumsuz etkilerin yansımada bulmuştur¹⁵. İkinci Dünya Savaşı yıllarında memurların suç işleme oranlarında da artış gözlemlenmiştir. Öyle ki Nafia Vekaleti tarafından yalnız rüşvet ve benzeri suçlardan 46, Gümrük ve İnhisarlar Vekaletinden benzer suçlardan 62, İnhisar İdaresinden 26, gümrüklerden 328 memur mahkemeye sevk edilmiştir. 64 kişi Umum Müdürlük emrine alınırken 12 kişi vekalet emrine alınmış ve 46 kişi de ihraç edilmiştir. PTT'den 205 kişi mahkemeye sevk edilirken Ziraat Vekâlet'inden 3, ziraat kombinalarından 2, devlet ziraat işletmelerinden 15, orman umum müdürlüğünden 15, orman genel koruma komutanlığından 64, veterinerlerden 9 kişi mahkemeye verilmiştir¹⁶.

Suç oranlarında artış mala yönelik suçlarda olduğu gibi kamu güvenliğini derinden etkileyen cinayet gibi suçlarda da kendisini göstermiştir. Hırsızlık ve cinayet oranlarında yaşanan artışlar İkinci Dünya Savaşı dönemi yazılı basında sıkça haber olarak yer almıştır. Savaş koşullarında kamu düzenini, kamu güvenliğini ve toplumun gündelik hayatını derinden etkileyen hırsızlık ve cinayet olaylarının yansıma bulduğu basın organlarından birisi de Cumhuriyet Gazetesi'dir. Yeni kurulan Türkiye Devleti'nin rejimi ile aynı adı taşıyan Cumhuriyet Gazetesi'nin ilk sayısı 7 Mayıs 1924'te çıkmıştır. Gazetenin kurucusu Yunus Nadi gazetenin misyonunu "*Cumhuriyet memlekete mal olmuş fikirdir. Biz, onun temsilcisi ve koruyucusuyuz. Bu temel düşünce göz önünde tutulduktan sonra kesin olarak söyleriz ki, gazetemiz ne hükümet gazetesi ne de bir parti gazetesidir.*" sözleriyle açıklamıştır¹⁷. Günümüzde de yayın hayatına devam eden Cumhuriyet Gazetesi, İkinci Dünya Savaşı döneminde günlük olarak yayınlanmıştır. Gazete içeriğinde dönemin önemli olayları başta olmak üzere işlenen suçlara da sıkça yer verilmiştir. Ancak "*Nihayet Harp Başladı*" başlığı ile gazetede kendisine yer bulan İkinci Dünya Savaşı, yayınlanan suç haberlerinin yoğunluğunu azaltmıştır¹⁸. Bu tarihten sonra gazetede suç haberleri azalırken İkinci Dünya Savaşı'nın gidişatı hakkındaki haberler artmıştır. Öyle ki savaşın başlamasıyla beraber tüm Türk basını, ortak bir tutumla yakın bir zamanda gerçekleşeceği düşünülen müttefik zaferi beklentisi içerisinde Almanya ve İtalya aleyhine haberler yayınlamıştır. Alman büyükleşi Von Papen raporunda Türk basınının Türk Hükümetinin politik tereddüdünü yansıttığını belirtmiştir¹⁹. Türk Hükümeti, Türk basınından dış politika alanında ortak bir sesle itinalı dil kullanmasını istemiştir. Bahsi geçen itinalı dilin dışına çıkan gazeteler, Matbuat Kanunu kapsamında kapatılmıştır²⁰. 30 Temmuz 1940 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde Yunus Nadi tarafından kaleme alınan "*Alman Birliği Karşısında Avrupa*" adlı haber hükümetin tepkisini çekmiş ve İsmet İnönü'nün emriyle gazete üç ay kapatılmıştır²¹.

Cumhuriyet Gazetesi'nde İkinci Dünya Savaşı döneminde işlenen suçların haberleri neredeyse her gün okuyucuya sunulmuştur. Gazete İstanbul'da yayınlanmakla birlikte

15 Metinsoy, a.g.e., s.482.

16 "Suistimal ve İhtikara Karşı Parti Komisyonun Tedbirleri", *Son Posta*, 28 Ocak 1944, Sayı:4839.

17 Yakup Yıldız, "Türk Düşünce Tarihinin Bir Kaynağı Olarak Cumhuriyet Gazetesi (1937-1952)", *İnönü University International Journal of SocialSciences (INIJOSS)*, Sayı:2, Cilt:6, 2017, 208.

18 "Nihayet Harp Başladı", *Cumhuriyet*, 2 Eylül 1939, Sayı: 5499.

19 Cemil Koçak, *Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)*, İletişim Yayınları, İstanbul 1996, ss.460-485.

20 25 Mayıs 1940'ta resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Örfi İdare Kanunu'nun 3. Maddesiyle Sıkıyönetim Komutanlarına, belirli süre ile veya tamamen gazeteleri ve matbaalarını kapatma ve basına sansür koyma yetkisi verilmiştir. "Örfi İdare Kanunu", *Resmî Gazete*, 25 Mayıs 1940, Sayı:4518;Ahmet Çelik, "İkinci Dünya Savaşı'nda Hükümet-Basın İlişkileri Ve Gazeteci Mebuslar", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:28, Sayı:2, Elazığ, 2018, s.318.

21 Koçak, a.g.e., s.500-502. Yunus Nadi tarafından kaleme alınan "*Alman Birliği Karşısında Avrupa*" adlı haberde: "*Avrupa devletleri, realiteyi olduğu gibi görmeli ve yollarını ona göre tayin etmelidirler. Realite karşısında bulunmak da şarttır.*" sözleri yer alırken Alman kimliğinin birkaç şahsın değil gelişen bir fikrin bir tarihin eseri olduğu üzerinde durulmuştur. "*Alman Birliği Karşısında Avrupa*", *Cumhuriyet*, 30 Temmuz 1940, Sayı:5826.

ülkedeki haberlere de sıkça yer vermiştir. Bursa, İzmir, Kırklareli, Adana, Konya, Isparta, Trabzon gibi pek çok ilde yaşanan olayların haberleri gazetede yer almıştır. Bu açıdan dönem içerisinde işlenen suçları anlamak için gazete zengin bir kaynak oluşturmuştur. Cinayet, hırsızlık ve dolandırıcılık gibi büyük suçlardan tartışma, kavga ve yaralama gibi daha küçük suçlara kadar geniş bir yelpazede haber yapılmıştır. Ayrıca yapılan haberler önemsenerek gerekli durumlarda düzeltme yapılmıştır. “*Karamürsel Mensucat Fabrikasında Hırsızlık*” başlıklı haberde hırsızların damı delerek toplam 900 top kumaş çalmaları ilginç bulunduğu için 16 Aralık 1938’te ilk sayfadan verilen haber bir gün sonra “*Fabrikadan Çalınan Kumaşlar*” başlıklı haberde düzeltilerek “*900 lira kıymetindeki üç top kumaş kaydı, yanlışlıkla “900 lira” şeklinde çıkmıştır.*” şeklinde düzeltilmiştir²². Bahsi geçen özellikler göz önüne alındığında zengin bir kaynak olan Cumhuriyet Gazetesi, hırsızlık ve cinayet olayları incelenirken seçilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı Yıllarında İşlenen Suçların Cumhuriyet Gazetesi’ne Yansıması

İkinci Dünya Savaşı yıllarına örneklem oluşturması amacıyla 1939, 1942 ve 1945 yıllarının tamamı Cumhuriyet Gazetesi’nde taranmıştır. Ayrıca savaş yıllarının kıyaslaması amacıyla Eylül’den itibaren 1938 ile Eylül’e kadar 1946 yıllarının da taraması gerçekleştirilmiştir. Bahsi geçen yıllar seçilirken savaşın başladığı ve bittiği yıllar ile ekmek karnesi gibi sosyal olguları bünyesinde barındırırken savaşında ortalarına denk gelen 1942 yılı seçilmiştir. Cumhuriyet Gazetesi taramasında özellikle 1938 ve 1939 yıllarında geniş yer kaplayan “Şehir ve Memleket Haberleri” sütunu altında dönemin başta cinayet ve hırsızlık olmak üzere suç haberlerine sıkça yer verildiği gözlemlenmiştir. İkinci Dünya Savaşı’ndan önce yaklaşık 10 sayfa olarak basılan gazete İkinci Dünya Savaşı’nın getirmiş olduğu yokluk döneminde kağıt bulmadaki sıkıntıdan dolayı 4 sayfa basılmak zorunda kalmıştır. Bu durum o döneme kadar geniş olarak gazetede yer bulan hırsızlık ve cinayet haberlerinin yoğunluğunu azaltmıştır. Örneğin 1942’de sayfa 2’de sadece bir sütuna düşen “Şehir Haberleri” başlığı altında az sayıda hırsızlık ve cinayet haberi bulunmuştur. Daha önce sadece sayfa 2’de sınırlı kalmayan hırsızlık ve cinayet haberleri zamanla daha çok sayfa 2’ye hapsolmüştür. Oysa özellikle 1939’da diğer sayfalarda da bu tarz haberlere sıkça rastlanırken özellikle “Adliyede ve Mahkemelerde” sütunu altında dönemin hırsızlık ve cinayet olayları mahkemede ki ifadeler ile de incelenmiştir. Bahsi geçen haberlerde sanıkların ifadeleri ve hâkimin kararı geniş ve ayrıntılı olarak yazılırken dava konuları da incelenmiştir²³. Öyle ki “*Muzaffer Mi Fazıl Mı?*” başlıklı yazıda olduğu gibi bazen komik olaylara da rastlanmıştır. Haberde mahkemeye önce adının Muzaffer olduğunu sonra ise adının Fazıl olduğunu söyleyen sanığın hırsızlık suçundan kaçma girişimi anlatılmıştır. Hâkimin: “*Oğlum hangisi doğru bunun?*” sözleriyle doğruyu bulma çabası okuyucuya aktarılmıştır²⁴. Zamanla “Adliye ve Mahkemede” sütunun altında yer alan haberler tamamen kaldırılmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi’nde hırsızlık ve cinayet olaylarını konu alan haberler çok nadir olarak birinci sayfada kendisine yer bulabilmiştir. 17 Nisan 1939’da Haliç’te bulunan kimin öldürdüğü bilinmeyen ceset gibi ya da Eskişehir’de kadın davası yüzünden polis 16

22 Karamürsel Mensucat Fabrikasında Hırsızlık”, *Cumhuriyet*, 16 Aralık 1938, Sayı:5242. ;“Fabrikadan Çalınan Kumaşlar”, *Cumhuriyet*, 17 Aralık 1938, Sayı:5243.

23 “Kanuna söven Hilmi Reis”, *Cumhuriyet*, 16 Ocak 1939, Sayı:5273; “Bağdatlı Bir Şeyh Mahkemede”, *Cumhuriyet*, 26 Ocak 1939, Sayı:5283;” İkinci Defa Bilet Alınca Tepesi Atmış”, *Cumhuriyet*, 16 Şubat 1939, Sayı:5301; “Bahçekapı Yangını”, *Cumhuriyet*, 21 Mart 1939, Sayı:5334; “Dayakla Ölüme Sebebiyet”, *Cumhuriyet*, 9 Nisan 1939, Sayı:5353; “Kimin Tarafından Dava Edildiğini Bilmeyen Adam”, *Cumhuriyet*, 9 Haziran 1939,Sayı: 5414; “Çarşıkapıdaki Yıldız Oteli Cinayetinin Muhakemesi Bitti”, *Cumhuriyet*, 30 Temmuz 1939,Sayı: 5465;

24 “Muzaffer mi Fazıl Mı?”, *Cumhuriyet*, 8 Ağustos 1939, Sayı: 5474.

İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Hırsızlık ve Cinayet Olaylarının Cumhuriyet Gazetesi'ne Yansması

Mayıs 1939'da karakolda birini öldürmesi gibi dikkat çeken cinayet haberleri ilk sayfada verilmiştir²⁵. Çünkü gazetenin ilk sayfasında daha çok dünya ve ülke gündemine ait olan haberler yer almıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı içerisinde yaşanan önemli gelişmeler gündemi meşgul etmiştir. Gazetede 1 Mayıs 1945 "Hitler Evvelki Gün Öğle Üstü Ölmüş"²⁶, 2 Mayıs 1945 "Hitler Dün Berlin'de Öldü"²⁷, 5 Mayıs 1945 "Hitler ve Dostlarının Cesedleri Bulunamadı"²⁸, 1 Mayıs 1945 "Mussolini Nasıl Kurşuna Dizildi?"²⁹ gibi önemli başlıklar ilk sayfada tartışılmıştır. Oysa İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra özellikle cinayet haberleri sayfa birden verilmeye başlanmıştır. Öyle ki 1945 Ekim ayından itibaren 1946'da da kamuoyunu meşgul eden genelde "Ankara Cinayeti" başlığı ile gazete yer alan haber birinci sayfadan okuyucuya sunulmuştur. Ayrıca İstanbul, Adana, Mersin ve Bolu gibi farklı illerde işlenen cinayet haberleri de ilk sayfada kendisine yer bulabilmiştir³⁰.

İkinci Dünya Savaşı Yılları Cinayet Olaylarının Cumhuriyet Gazetesi'ne Yansmaları

Adam öldürme ya da Osmanlıca terimiyle "katl" olarak adlandırılan cinayet, insan hayatına son verdiği için suçlar içerisinde ilk sıralarda kendisine yer bulmuştur. Çünkü cinayet dışında hiçbir suç insan hayatını doğrudan sonlandırmamıştır. Yaralama her ne kadar estetik ya da sağlık olarak bir sorun teşkil etse de yaşam sürmeye devam etmiştir. Her ne kadar insanın bütün mallarının çalınması kişinin hayatını derinden etkilese de insan hayatı sona ermemiştir. Bu açıdan bakıldığında "cinayet" üzerinde durulması gereken önemli bir suç olarak karşımıza çıkmaktadır³¹.

Cinayet, tarihin en eski çağlarından günümüze kadar işlenmeye devam etmiştir. Bu durum İkinci Dünya Savaşı döneminde de kendisini gösterirken Cumhuriyet Gazetesi'nde cinayet ile ilgili haberler yer almıştır. Cumhuriyet Gazetesi, başta İstanbul olmak üzere Türkiye'nin pek çok ilindeki cinayet olaylarını haber olarak okuyucuya sunmuştur. Öyle ki 16 Aralık 1938'de Trabzon'da yaşanan bir cinayet olayı "Trabzon'da acıklı bir cinayet oldu" başlığı ile verilmiştir. Trabzon'da yaşayan ve kunduracılık yapan Muzaffer Bey'in gazete okurken kendisiyle ilgilenmediği gerekçesiyle eşi ile arasında çıkan tartışmada Muzaffer Bey'in eşi tarafından nasıl öldürüldüğü detaylı olarak gazetede yer almıştır³². "Eskişehir'de Cinayet", "Ermenak Köylerinde Feci Cinayet" ve "Tabancanın İyiliği Sabit Olmuş" başlıklı haberlerde görüldüğü üzere Ankara, Bursa, İzmir, Kırklareli ve Trabzon gibi pek çok farklı ilin cinayet haberleri de gazetede kendisine yer bulabilmiştir³³.

Cumhuriyet Gazetesi'nin 31 Mart 1939 tarihli haberinde Gelibolu'da işlenen bir cinayet anlatılmıştır. Habere göre, Salih Bey ve karısı ile Recep Bey ve annesi çevrede çok

25 "Haliçte ceset bulundu", *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1939, Sayı: 5361; "Eskişehir de cinayet", *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1939, Sayı: 5389.

26 "Hitler Evvelki Gün Öğle Üstü Ölmüş", *Cumhuriyet*, 1 Mayıs 1945, Sayı: 7435.

27 "Hitler Dün Berlin'de Öldü", *Cumhuriyet*, 2 Mayıs 1945, Sayı: 7436.

28 "Hitler ve Dostlarının Cesedleri Bulunamadı", *Cumhuriyet*, 5 Mayıs 1945, Sayı: 7439.

29 "Mussolini Nasıl Kurşuna Dizildi?" *Cumhuriyet*, 1 Mayıs 1945, Sayı: 7435.

30 "Ankara'da Meşhur Bir Doktor Hastası Tarafından Öldürüldü", *Cumhuriyet*, 18 Ekim 1945, Sayı:7604; "Ankara Cinayeti Davası", *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1945, Sayı: 7611; "Ankara Cinayeti", *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1946, Sayı: 7801; "Ankara Cinayeti", *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 1946, Sayı: 7866; "Bolu'daki Muhakeme", *Cumhuriyet*, 16 Temmuz 1946, Sayı: 7872; "Üsküdar'da Feci Bir Cinayet", *Cumhuriyet*, 13 Haziran 1946, Sayı:7839; "Adana'daki Feci Cinayetin Failleri Yakalandı", *Cumhuriyet*, 7 Temmuz 1946, Sayı:7863, "Ankara Cinayeti", *Cumhuriyet*, 8 Ağustos 1946, Sayı: 7895.

31 Ahmet Yeşilyurt, *Polis Mecmuası (1913-1928)'Nda Polis Ve Cinayet*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ankara 2013, s.8.

32 "Trabzon'da Acıklı Bir Cinayet Oldu", *Cumhuriyet*, 16 Aralık 1938, Sayı:5242.

33 "Eskişehir'de Cinayet", *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1939, Sayı:5389; "Ermenak Köylerinde Feci Cinayet", *Cumhuriyet*, 23 Temmuz 1939, Sayı: 5458; "Tabancanın İyiliği Sabit Olmuş", *Cumhuriyet*, 19 Temmuz 1939, Sayı:5454.

sevilen yaşlı amcalar Ahmed Bey ve Mustafa Bey'in parasını almak için gece yarısı evlerine girerek onları öldürmüşlerdir. Ancak cinayeti işleyen Recep Bey, Ahmed Bey'in cenazesine katılarak tabuta toprak atanların başında yer almıştır. Böylece işlediği cinayeti gizlemeye çalışmıştır³⁴. Bahsi geçen cinayetler toplumun tepkisine neden olurken gazetede ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Toplumun tepkisini çeken bir başka habere de 25 Temmuz 1939'da rastlanmıştır. "Suçlu Büyükanne" başlığı ile verilen haberde büyükannenin gayrimeşru olarak dünyaya gelen altı aylık torununu zehirleyerek öldürmesi anlatılmıştır³⁵. Bu durum ileri de bahsedileceği üzere sosyo – ekonomik bozukluk ile artan evlilik dışı ilişkiler neticesinde doğan çocukları gizleme isteği ile ilişkilendirilebilir.

Cumhuriyet Gazetesi, İkinci Dünya Savaşı başladığında bütün dünya gibi savaşa odaklanmış ve gazetenin sayfalarını daha çok cephe haberleri doldurmuştur. Oysaki savaş öncesi dönemde gazetede yer alan cinayet haberlerinde yer bilgisinin İkinci Dünya Savaşı yıllarına göre ayrıntılı izah edildiği saptanmıştır. Cumhuriyet Gazetesi'nin yayın dilinin anlaşılması amacıyla Son Posta Gazetesi ile karşılaştırılması yapılan "Bir Amele Ablasını Bıçaklayarak Öldürdü" başlıklı haberde bahsi geçen durum gözlemlenmiştir. Gazetede "Evvelki gece Beyoğlunda Galatasaray civarındaki tütüncü çıkmazında bir cinayet olmuş, 22 yaşlarında Hasan isminde bir amele 26 yaşındaki ablası Esmayı öldürmüştür." şeklinde yazılmıştır. Haberin içeriğinde Esmâ'nın Ali adında biriyle evlendikten sonra ondan bir kızı olduğu aktarılırken; Esmâ'nın bir sene sonra Beyoğlu'nda kahvecilik yapan Haşim ile gayri meşru ilişki yaşadığı ve kardeşi Hasan'ın bundan rahatsızlık duyduğu anlatılmıştır. Sık sık ablasının evinde misafir olan Hasan, ablasıyla bir ütü meselesi yüzünden tartışmıştır. Kendisine hâkim olamayan Hasan, ablasını beş yerinden bıçaklayarak öldürmüştür³⁶. Aynı haber Son Posta Gazetesi'nde de 15 Mart 1939'da yayınlanmıştır. Ancak bu gazetede haber "Genç kadını gayri meşru münasebetler tesis ettiği için öldüren katil bugün meşhud suçlar kanuna göre muhakeme olunacak." şeklinde yazılmıştır. Haberin devamı incelendiğinde her ne kadar aynı olay aktarılmış olsa da Son Posta Gazetesi'nde Cumhuriyet Gazetesi'ne göre namus vurgusunun yapıldığı gözlemlenmiştir. Öyle ki bu durum gazetede "Hasan kız kardeşine müteaddit defalar Haşimle olan münasebetini meşru bir şekle sokmasını söylemiş ve Haşim'den bir de çocuğu olması üzerine buna kati bir lüzum olduğunu anlatmıştır. Evvelki gece kardeşi Esmâ'nın ziyaretine gelen Hasan, gene bu mevzu etrafında konuşmağa başlamış fakat Esmâ'nın kayıtsızlığını görerek bu vaziyetten hiddetlenmiş, yanında taşıdığı kamasını çekerek kız kardeşini ikisi göğsünden, üçü arkasından olmak üzere beş yerinden yaralamıştır." ifadeleri ile okuyucuya aktarılmıştır³⁷. Oysa aynı münasebet Cumhuriyet Gazetesi'nde "Yalnız arada sırada bu gayrimeşru yaşayış dolayısıyla Hasanla ablası Esmâ arasında kısa münakaşalar olmaktadır." cümlesiyle yer almıştır³⁸. Her iki haber karşılaştırıldığında Cumhuriyet Gazetesi'nin gayrimeşru ilişki kapsamında namus olayı vurgusundan ziyade olayın kendisine daha fazla odaklandığı tespit edilmiştir. Dönemin gazeteleri arasında zaman zaman aynı haberlere farklı vurgular yapılsa da bazen aynı başlıkla çok benzer içerikli gazetelerin cinayet haberine yer verdiği gözlemlenmiştir. Örneğin "Metresini Öldüren Şoför" başlıklı haberde "Galata'da Domuz sokağında birkaç ay önce eski metresi Despinayı bıçakla öldürmekten suçlu otobüs şoförü Mahmud Nedimin muhakemesine, İstanbul Ağırceza mahkemesinde dün başlandı." şeklinde ifade edilerek cinayetin işlendiği yer belirtilmiştir³⁹. Aynı haber "Metresini Öldüren Şoför" başlığı ile Vakit

34 "Gelibolu'da Cinayet", *Cumhuriyet*, 31 Mart 1939, Sayı: 5344.

35 "Suçlu Büyükanne", *Cumhuriyet*, 25 Temmuz 1939, Sayı:5460.

36 "Bir Amele Ablasını Bıçaklayarak Öldürdü", *Cumhuriyet*, 15 Mart 1939, Sayı:5328.

37 "Bir Amele Kız Kardeşini Beş Yerinden Yaralıyarak Öldürdü", *Son Posta*, 15 Mart 1939, Sayı:3096.

38 "Bir Amele Ablasını Bıçaklayarak Öldürdü", *Cumhuriyet*, 15 Mart 1939, Sayı:5328.

39 "Metresini Öldüren Şoför", *Cumhuriyet*, 28 Haziran 1939, Sayı:5433.

Gazetesi'nde yer almıştır Haber Vakit Gazetesi'nde "Birkaç ay evvel Galata'da Domuz sokağında Mahmud adında bir şöfor, metresi Despinayı bıçaklayarak öldürmüş, bir müddet kaçak gezdikten sonra yakalanmıştı." şeklinde ifade edilerek başlamıştır⁴⁰. Görüldüğü üzere başlıkları dahi aynı olan haberde, Cumhuriyet Gazetesi dönemin gazetelerine çok benzer bir şekilde haberi okuyucuya yansıtmıştır. Cumhuriyet Gazetesi'nde verilen cinayet haberlerinde yaşanan gelişmeler gazete tarafından takip edilerek ilerleyen günlerde de okuyucuya sunulmaya devam edilmiştir. Bu durum "Bursa'da Bir Cinayet Davası" başlığıyla 23 Ocak 1939'da yayınlanan haberde gözlemlenmiştir. İlk haberde Bursa'nın Duzluca köyünde yaşayan Yusuf Sayer'in aynı köyde oturan Recep Bey'le olan husumeti yüzünden köy kahvesinin kırık bir penceresinden içeriye ateş ederek Recep Bey'i öldürmesi anlatılmıştır⁴¹. "Bursa'da Deli Rolü Yapan Katilin Muhakemesi" başlığıyla 10 Nisan 1939'da yayınlanan haberde cinayeti işleyenin akli dengesinin yerinde olup olmadığının araştırıldığı bilgisi aktarılmıştır⁴². "Kadın Yüzünden Bir Cinayet" başlığı ile 23 Nisan 1939'da yayınlanan haberde ise olay yeniden değerlendirilirken davanın halen devam etmekte olduğu anlatılmıştır⁴³. Cinayet haberlerine önem veren Cumhuriyet Gazetesi ayrıca haberi sadece bir kere vermekle kalmayıp gelişmeleri de ayrıntılı olarak okuyucuya sunmuştur. Bu duruma en çarpıcı örnek ilk kez 1945 Ekim ayında okuyucuya verilen "Ankara Cinayeti" adlı haber, 1946'da da sıkça görülmüş ve gelişmeleri takip edilerek pek çok kez gazetede işlenmiştir. Örneğin 1946 Mayıs ayında gazetede toplam 33 cinayet haberi yer alırken bu haberlerin 14'ü Ankara Cinayeti ile ilgili olmuştur. Haziran 1946'da benzer bir durum yaşanarak toplam 33 cinayet haberinin 12'si Ankara Cinayeti haberi olmuştur. Başka bir örnek ise kendisini "Ok Meydan Cinayeti" olarak ortaya koyan haberde yaşanmıştır. Öyle ki 1938 Aralık'ta toplam 25 cinayet haberinin 6'sı "Ok Meydanı Cinayeti" ile ilgili olmuştur⁴⁴. Görüldüğü üzere seri olarak takibi yapılan cinayet haberleri İkinci Dünya Savaşı yıllarından ziyade daha çok 1938 ve 1946 yıllarında okuyucuya sunulmuştur.

Cumhuriyet Gazetesi'ne yansıyan haberlerin içerikleri incelendiğinde cinayet için pek çok sebep ortaya konulmuştur. Başta alkol olmak üzere alkol, eroin, kadın, namus, para gibi pek çok neden kişilerin cinayet işlemesine neden olmuştur. Örneğin "Bir Kişinin Ölümü İle Biten Kavganın Davası" başlığı ile kendisine yer bulan haber oldukça ilginçtir. Karagümrük'te çıkan kavgada birini öldüren Hasan Bey, eroin kullandığı için olup bitenin farkında olmadığını mahkemede söylemiştir. Dava görülürken "Siz davaya bakın ben gidip yatayım!" sözleri ile de herkesi şaşırtmıştır⁴⁵. "Namus Yüzünden Bir Cinayet Oldu" başlıklı haberde olduğu gibi namus yüzünden cinayetler işlenmiş olsa da en fazla sarhoşluk nedeniyle cinayet işlendiği gözlemlenmiştir⁴⁶. Bu durum "Cinayetle Biten Bir İçki Alemi" başlıklı haberde⁴⁷ ya da "Demirci Dükkanında İşlenen Cinayet" başlıklı haberde de gözlemlenmiştir. Haberde anlatıldığı üzere 50 yaşlarındaki Demir ustası Ahmed Bey'le 20 yaşlarındaki çırağı Mehmed ile sabahtan akşama kadar rakı içmiştir. Sarhoşluğun etkisiyle aralarında çıkan kavga sonucunda Ahmed Bey çırağını öldürmüştür.⁴⁸

40 "Metresini Öldüren Şöfor", *Vakit*, 28 Haziran 1939, Sayı:7710.

41 "Bursa'da Bir Cinayet Davası", *Cumhuriyet*, 23 Ocak 1939, Sayı: 5280.

42 "Bursa'da Deli Rolü Yapan Katilin Muhakemesi", *Cumhuriyet*, 10 Nisan 1939, Sayı:5354.

43 "Kadın Yüzünden Bir Cinayet", *Cumhuriyet*, 23 Nisan 1939, Sayı:5367.

44 "Okmeydanı'nda Bir Cesed Bulundu", *Cumhuriyet*, 13 Aralık 1938, Sayı: 5239; "Okmeydanı'nda Bulunan Cesedin Hüviyeti", *Cumhuriyet*, 14 Aralık 1938, Sayı: 5240; "Okmeydanı'ndaki Cinayet", *Cumhuriyet*, 17 Aralık 1938, Sayı: 5243; "Okmeydanı'nda Bulunan Cesedin Hüviyeti Anlaşıldı", *Cumhuriyet*, 20 Aralık 1938, Sayı: 5246; "Okmeydanı Cinayeti", *Cumhuriyet*, 22 Aralık 1938, Sayı: 5248.

45 "Bir Kişinin Ölümü İle Biten Kavganın Davası", *Cumhuriyet*, 24 Ocak 1939, Sayı: 5281.

46 "Namus Yüzünden Bir Cinayet Oldu", *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 1939, Sayı:5396.

47 "Cinayetle Biten Bir İçki Alemi", *Cumhuriyet*, 1 Nisan 1939, Sayı:5345.

48 "Demirci Dükkanında İşlenen Cinayet", *Cumhuriyet*, 30 Kasım 1939, Sayı: 5586.

İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Cumhuriyet Gazetesi'ne Yansıyan Cinayet Haberlerinin Sayısal Değerlendirilmesi

İkinci Dünya Savaşı 1939 Eylül'ünde Almanya'nın Polonya'ya saldırısı ile başlamıştır. 1938 Eylül'ünden İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı 1939 Eylülü'ne kadar Cumhuriyet Gazetesi'ne 1938 Eylül'de 10, Ekim'de 20, Kasım'da 6, Aralık'ta 25, 1939 Ocak'ta 10, Şubat'ta 5, Mart'ta 17, Nisan'da 14, Mayıs'ta 12, Haziran'da 14, Temmuz'da 14 ve Ağustos'ta 15 olmak üzere toplam 148 cinayet haberi yansımıştır. Ancak 1939 Eylül ayında gazeteye yansıyan cinayet haberlerinde 1938 Eylül ayına göre düşüş yaşanmış ve sadece 7 haber verilmiştir. Bu durum 1938 Ekim'inde 20 olan cinayet haberinin 1939 Ekim'inde 5'e ve 1938 Aralık'ta 25 olan cinayet haberinin 1939 Aralık'ta 7'e düşmesiyle kendisini bariz göstermiştir. Nitekim İkinci Dünya Savaşı yıllarında basın denetim altında tutmak için sık sık başvuru Matbuat Kanununda, *"Türk ve ecnebi müelliflerin ilmî ve edebî ve felsefî eserleri müstesna olmak üzere halkın ahlâkî duygularına dokunabilen hakikî veya muhayyel surette haydutluk; hırsızlık veya diğer cinayetlerin icrasına veya bunları yapanların hayatı ve hareketlerine imtisale heves uyandırabilecek mahiyetteki matbualar neşri memnudur. Bu memnuiyete muhalif hareket edenler bir seneye kadar hapis ve 200 liraya kadar ağır para cezasile cezalandırılır. Tekerrürü halinde bu cezalar iki misli olarak verilir."* ifadeleri ile yer alan 31. madde, Cumhuriyet Gazetesi'ndeki hırsızlık ve cinayet haberlerinin azalmasına neden olmuştur⁴⁹. Bahsi geçen kanuna İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasının ardından, ülkede ulusal birliği sağlamak ve Türkiye'nin iç ve dış güvenliği meseleleri hakkında basının ileri gitmesini önlemek amacıyla, 24 Nisan 1940 'da iki madde daha eklenmiştir. Bu ilavelerle, *"Türklerin ulusal duygularını inciten ve tarihini yanlış gösteren yazılar ile ülkenin güvenliği ile ilgili meseleler hakkında yapılmakta olan soruşturmalardan ve yine güvenlik bakımından alınan önlemlerden söz eden yazıların yayınlanması yasaklanmıştır."* Gazeteler, İkinci Dünya Savaşı yılları boyunca, savaşta izlenen değişken politikaya bağlı olarak, yazılarını değişen dış politikaya uydurmuşlardır. İktidar, dış politika yorumlarında yazarların tutumunun nasıl olması gerektiğini, Matbuat Umum Müdürlüğü ya da başka yollar aracılığı ile yayın organlarına bildirmiştir⁵⁰. Nitekim tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'nin gözü de savaşta yaşanan gelişmelere çevrilmiştir. Böylece Cumhuriyet Gazetesi suç olaylarından ziyade daha yoğun olarak İkinci Dünya Savaşı'na yönelik haberler yapmaya başlamıştır⁵¹.

1942'ye geldiğinde Mihver Cephesi, Avrupa'da Pirenelerden, Afrika'da İskenderiye önlerinden, Ege'de Girit'ten, Norveç'te Buz Denizine, doğuda Volga'ya Doğu Karadeniz'e kadar çok geniş alanlara yayılmıştır. Japonya ise Çin, Çin-Hindi, Tayland ve Avusturalya denizlerine kadar Pasifik'in hâkimi olmuştur⁵². Dünya bunları yaşarken Türkiye ise pasif güvenlik önlemleri ile cephe gerisindeki savaşı aktif bir şekilde yaşamıştır. Öyle ki Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na katılmamasına karşın sosyo-ekonomik etkilerini önemli ölçüde hissetmiştir. Bu durumun en önemli kanıtlarından biri de toplum tarafından uygulanan

49 "Matbuat Kanunu", *Resmî Gazete*, Basın ve Yayınla İlgili Bölüm, 8 Ağustos 1931, Sayı: 1867.

50 Çelik, agm. s.318.

51 "Muharebe Devam Ediyor", *Cumhuriyet*, 3 Eylül 1939, Sayı:5500; "Muharebe Vaziyeti", *Cumhuriyet*, 4 Eylül 1939, Sayı:5501; "Polonya'da Çek Lejyon Alayları Teşkil Ediliyor" *Cumhuriyet*, 5 Eylül 1939, Sayı:5502; "Leh – Alman cephesinde Bugünkü Harb Vaziyeti", *Cumhuriyet*, 5 Eylül 1939, Sayı:5502; "Bir İngiliz İki Alman Vapuru Batırıldı", *Cumhuriyet*, 6 Eylül 1939, Sayı:5503; "Polonya Devlet Merkezi Dün Sabah Lublin'e Nakledildi", *Cumhuriyet*, 7 Eylül 1939, Sayı: 5504; "Fransız Topçusu Dün Garb Cephesini Dövdü, Harekat Devam Ediyor", *Cumhuriyet*, 8 Eylül 1939, Sayı: 5505; "Garb Cephesindeki Faaliyet", *Cumhuriyet*, 9 Eylül 1939, Sayı: 5506; "Varşova Mukavemet Ediyor", *Cumhuriyet*, 10 Eylül 19369, Sayı: 5507.

52 Şevket Süreyya Aydemir, *İkinci Adam (1938- 1950)*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2011, s. 251.

İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Hırsızlık ve Cinayet Olaylarının Cumhuriyet Gazetesi'ne Yansıması

pasif güvenlik önlemleridir⁵³. Hava Taarruzlarına Karşı Işıkların Söndürülmesi ve Karartılması Nizamnamesi ile düşman uçaklarının hareketlerini güçleştirmek için ışıkların söndürülmesine ve karartılmasına karar verilmiştir. Bu karar hava saldırılarına karşı pasif korunma mecburiyetine tabi tutulmuş ya da tutulmamış ayırım yapılmaksızın bütün şehir, kasaba ve köylerdeki bütün çiftliklerde ve evlerde istisnasız olarak uygulanmıştır. 15 Kasım 1940'ta gerekli anlarda ani denemeler yapılmak üzere cadde ve sokaklarda, resmi ve özel binalarda ışık maskeleyme kaydı kaldırılırken 21 Kasım 1940'tan itibaren yeniden karartma uygulamaları yapılmıştır⁵⁴. Bahsi geçen karartma uygulamaları devletin toplum üzerindeki baskısını ve denetimini arttıran bir unsur olmuştur. Topluma yansıyan baskı ve denetim unsurları içerisinde, artan polis ve jandarma kontrollerinin suç olgusu üzerinde de kendini gösterdiği düşünülebilir. Nitekim 1942'ye gelindiğinde cinayet haberleri sayısında düşüş yaşanmıştır. Ocak 1942'de 7 cinayet haberi yer alırken, Şubat'ta 5 cinayet haberi, Mart'ta 7, Nisan'da 12, Mayıs'ta 7, Haziran'da 6, Temmuz'da 4, Ağustos'ta 9, Eylül'de 5, Ekim'de 3, Kasım'da 2 ve Aralık'ta 6 cinayet haberi verilmiştir. 1938 ile kıyaslandığında cinayet haberlerinin sayısında azalma olduğu gözlemlenmektedir. Daha önce de izah edildiği üzere alevlenen İkinci Dünya Savaşı'nın etkisiyle gazetede daha çok savaş haberleri yer alırken cinayet haberlerinin sayısı azalmıştır. İçeriğinde değişmeler yaşanan cinayet haberlerinde rekabet kaynaklı cinayetlerin de gazeteye yansıdığı gözlemlenmiştir. Bu durum "*Rekabet Yüzünden Cinayet*" başlıklı haberde de kendisini göstermiştir. Habere göre kömürcülük yapan Ethem Bey ve Hüseyin Bey aynı mekânda karşılaşmış ve aralarındaki rekabetten kaynaklı Ethem Bey kendisine hâkim olamayarak Hüseyin Bey'e ateş etmiş ve onu öldürmüştür⁵⁵.

II. Dünya Savaşı yıllarında piyasalarda az bulunan maddelerden biri de kâğıt ve ürünleri olmuştur. Savaş yılları boyunca uluslararası deniz ticaret yollarının kapanmasıyla başta Fransa olmak üzere birçok Avrupa ülkesi bazı tedbirlere başvurarak gazetelerindeki sayfa sayılarını azaltmıştır. Baltık sahilleriyle Kuzey Denizi kıyılarının tehlike kaynağı haline gelmesiyle kâğıt sanayiinde iyi bir seviyede bulunan Finlandiya ve diğer bazı İskandinav ülkelerinin geniş kâğıt pazarlarının Avrupa'ya yönelmesi, kâğıt ve ürünlerinin fiyatlarının artmasına neden olmuştur⁵⁶. İkinci Dünya Savaşı yıllarında yaşanan kâğıt sıkıntısının Avrupa'da olduğu kadar Türkiye'de de hissedilmesiyle Cumhuriyet Gazetesi'nin sayfa sayısı 4'e düşürülmüştür. 1945'e gelindiğinde ise sayfa sayısındaki azlığa da bağlı olarak tıpkı 1942'de olduğu gibi cinayet haberlerinde daha seçici davranılmaya çalışıldığı düşünülebilir. Nitekim 1945 Şubat'ında 4 cinayet haberi gazetede yer alırken Mart'ta 10, Nisan'da 11, Mayıs'ta 7, Haziran'da 11, Temmuz'da 12, Ağustos'ta 9, Eylül'de 14, Ekim'de 18, Kasım'da 14 ve bir haftası arşivlerde olmadığı için taranamayan Aralık'ta 4 cinayet haberi yer almıştır.

Savaşın sonlarına doğru gelinen 1945'te ilginç cinayet haberlerine rastlanılmıştır. "*Hain Analar*" başlığıyla 5 Nisan 1945'te verilen haberde anlatıldığı üzere gayri meşru çocuklarını doğar doğmaz öldüren iki kadın yakalanmıştır⁵⁷. Yaklaşık bir ay sonra benzer

53 Umut Karabulut, "Davetsiz Misafiri Beklerken İkinci Dünya Savaşı Türkiye'sinde Pasif Güvenlik Önlemleri (1939-1940)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 14, Sayı:28, 2014, s.219.

54 BCA 30.18.1.2.93.104.20.; BCA, 30.18.1.2.93.104.10; Ceren Utkugün, *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Ekonomik Sıkıntıların Sosyal Hayata Etkileri (1939-1945)*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Afyon 2016, s.59-60.

55 "Rekabet Yüzünden Cinayet", *Cumhuriyet*, 7 Haziran 1942, Sayı:6396.

56 Nadir Yurtoğlu, "Cumhuriyet Döneminin Öncü Bir Sanayi Kuruluşu: İzmit Selüloz Ve Kâğıt Fabrikaları Müessesesi (1936-1960)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı:60, 2017, s.347.

57 "Hain Analar", *Cumhuriyet*, 5 Nisan 1945, Sayı:7409.

bir olay yine gazeteye yansırken gazetenin bahsi geçen bu olaya atıfta bulunarak başlık attığı gözlemlenmiştir. Öyle ki 9 Haziran 1945'te "Çocuğunu Boğan Bir Anne Daha!" başlıklı haberde gayrimeşru çocuğunu evin mahzeninde boğup gizleyen anne şüpheler üzerine yapılan araştırmada cesedin bulunmasıyla tutuklanmıştır⁵⁸. Eşleri fakir olan ya da askerde bulunan kadınların ekonomik nedenler dolayısıyla başka erkeklerle yaşama durumu ortaya çıkmıştır. Ayrıca savaşın neden olduğu ekonomik yıkım evliliği daha maliyetli bir hale getirdiği için evlilik dışı ilişkilerde yaşanmıştır⁵⁹. Evlilik dışı ilişkiden doğan çocuklar ise bahsi geçen haberlerde olduğu gibi gizlenerek ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Savaş her ne kadar 1945'te bitmiş olsa da etkileri 1946'da görülmeye devam etmiştir. 1946 Mart'ında Almanya'da açlık halkın ayaklanmasına neden olurken Hamburg'da fırınlar yağma edilmiş ve yiyecek yüklü olduğu bilinen trene 200 kişi saldırmıştır. Açlık o derece artmıştır ki gün içinde bir fabrikada çalışan 35 işçi açlıktan bayılmıştır⁶⁰. Bu durum neredeyse bütün Avrupa'da açlık ve kıtlık dalgası şeklinde kendini göstermiştir⁶¹. Savaş sonrası yaşanan açlık ve kıtlıklar, dünya genelindeki ekonomik durgunlukla pekişmiştir. Söz konusu problem Türkiye'yi de etkilemiştir. Türkiye bu dönemde üç yıl üst üste ekonomik küçülme yaşamıştır. Ayrıca aynı dönem içerisinde enflasyon oranlarında ciddi artış yaşanmıştır⁶². Dünyanın ve Türkiye'nin yaşamış olduğu sosyo-ekonomik buhran Türkiye'deki cinayet olaylarının artışına zemin hazırlarken bu durum Cumhuriyet Gazetesine de yansımıştır. Öyle ki daha önce de belirtildiği gibi yerleşim yerlerinde yoksulluk oranları arttıkça cinayet oranlarını artmaktadır. 1939- 1945 yılları arasında gazetede daha çok savaş haberlerinin yer alması ya da gazetenin sayfa sayısında yaşanan azalma ile cinayet sayılarındaki artış tam olarak ortaya konulamamıştır. Ancak savaşın etkilerinin devam ettiği 1946'da gazetede yer alan cinayet haberlerinin sayısında önemi artış yaşanmıştır. 1946 Ocak'ında 33, Şubat'ta 23, Mart'ta 17, Nisan'da 16, Mayıs'ta 33, Haziran'da 33, Temmuz'da 25, Ağustos'ta 22 ve Eylül'de 30 cinayet vakası Cumhuriyet Gazetesinde kendisine yer bulmuştur. 1946 yılı, 1938 Eylül'ünden itibaren 1939, 1942 ve 1945 yılları ile kıyaslandığında en yüksek cinayet olaylarının yaşandığı yıl olarak kaydedilmiştir. Bahsi geçen yıl içerisinde cinayet haberlerindeki artış dikkat çekici bir seviyeye ulaştığı için Cumhuriyet Gazetesinde sık sık dünyada ve Türkiye'de işlenen cinayetler, cinayet suçuna yönelik cezalar, cinayet davaları hakkında makaleler kaleme alınmıştır⁶³. Öyle ki "Cinayetler ve Sebepleri" adlı makalede "Elimizden geçen dosyalar cinayetlerin azalmadığını ve gündün güne çoğalmakta olduğunu göstermektedir" cümleleri yer alırken aynı makalede "İkinci Cihan Harbinin ahlak, adalet ve anane üzerine yaptığı menfi tesirleri hesaba katarak, artan bu kâbil cinayetlere karşı alınacak tedbirlerde, süratli davranmanın lüzumu kendiliğinden meydana çıkar." sözleriyle durum ortaya konulmuştur⁶⁴.

58 "Çocuğunu Boğan Bir Anne Daha!", Cumhuriyet, 9 Haziran 1945, Sayı:7474.

59 Metinsoy, a.g.e., s.463.

60 "Almanya'da Açlık Halkı Ayaklandırıyor", Cumhuriyet, 22 Mart 1946, Sayı: 7756; "Aç Almanya'da Hadiseler", Cumhuriyet, 23 Mart 1946, Sayı: 7757, "Hamburg'da Açlığın Sebep Olduğu Yeni Hadiseler", Cumhuriyet, 28 Mart 1946, Sayı: 7762.

61 "Aç Avrupa", Cumhuriyet, 6 Nisan 1946, Sayı: 7771.

62 Seçil Şenel Uzunkaya, "İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye Ekonomisi Ve Marshall Planının Ekonomiyi Etkileri", Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 3, 2019, s.178.

63 "Dünyadaki Cinayet Salgını İle Mücadele", Cumhuriyet, 11 Nisan 1946, Sayı:7776; M. Ali Sebük, "Cinayet Davaları ve Tahkik Usulleri", Cumhuriyet, 24 Mayıs 1946, Sayı: 7819; M. Ali Sebük, "Bizde Cinayet Davaları Niçin Bu Kadar Uzar?", Cumhuriyet, 30 Mayıs 1946, Sayı: 7825; M. Ali Sebük, "Cinayet Davalarında İnsan Sözü'nün Kıymeti", Cumhuriyet, 11 Haziran 1946, Sayı: 7836; M. Ali Sebük, "Cinayet Hukukumuzda Beliren Tehlike", Cumhuriyet, 14 Haziran 1946, Sayı: 7840.

64 M. Ali Sebük, "Cinayetler ve Sebepleri", Cumhuriyet, 29 Haziran 1946, Sayı: 7855.

İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Hırsızlık Olaylarının Cumhuriyet Gazetesi'ne Yansımaları

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana emek harcamadan ve hak etmeden bir şeye sahip olma isteği var olmuştur. Hırsızlık ise bunun en kolay yollarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır⁶⁵. Hırsızlık kavramı incelendiğinde genel çerçevede yoksullukla arasında sıkı bir ilişki olduğu kabul edilir. Tülin İçli, suçluların sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri ile ilgili çalışmasında, suçluların genelde ekonomik düzeylerinin düşük olduğunu ve ekonomik yönden tatmin olmadıklarını belirtmektedir⁶⁶. Başta İkinci Dünya Savaşı olmak üzere savaş dönemleri dünyanın ekonomisini alt üst ederek toplumların yaşantısını derinden yaralamıştır. Öyle ki İkinci Dünya Savaşı, sadece savaşan toplumların değil aynı zamanda savaşmayan toplumların da ekonomisini bozmuştur. Hayatın durmasına imkân bulunmayacağı için de bu durum toplumun üzerine olumsuz olarak yansımıştır⁶⁷. Türkiye'de İkinci Dünya Savaşı yıllarında artan yoksulluk ve açlık gibi nedenlerle insanlar hırsızlık ya da benzeri suçlara başvurmuşlardır. Artan yoksulluk ve gıda problemi karşısında fakir kent halkı, hukuksal ve ahlaki normlara aykırı davranışları kendi koşulları bağlamında gerçekleştirmiştir. Geçinebilmek adına savaş yıllarında bu tür suçlara daha sık başvurulmuştur⁶⁸. Böylece İkinci Dünya Savaşı yıllarında yaşanan hırsızlık olaylarının haberleri Cumhuriyet Gazetesi'ne de yansımıştır. Bahsi geçen hırsızlık haberleri, cinayet haberlerinde olduğu gibi genelde ikinci sayfadan okuyucuya sunulurken yine cinayet haberlerinde olduğu gibi ayrıntılı anlatım yapılmıştır. Örneğin "Müşteri Süsü Vermiş" başlığı ile 13 Haziran 1939'ta gazeteye yansıyan haberde "Balık pazarında Tahmis sokağında Kurukahveci hanında hırdavatçı Hüseyin'in odasına gelen Jozef, kendisine müşteri süsüvermiş ve Hüseyin'in dışarıya çıkmasını fırsat bilerek iki yüz lirasını aşmış ve kaçmıştır." sözleriyle yer ve mekân ayrıntılı olarak belirtilmiştir⁶⁹. Gazetede yer alan hırsızlık haberleri incelendiğinde, çalınan ürünlerin çok küçük ihtiyaç mallarından büyük eşyalara kadar geniş bir yelpazede hırsızlık yapıldığı gözlemlenmiştir. "35 Gün Hapse Mahkum Oldu" başlığıyla verilen haberde 17 yaşındaki Kırkor 18 kg pirinç çalarken⁷⁰ "Çalarken Tutuldu" başlığındaki haberde Eminönü'nde bir adam bir sandık portakal çalarken yakalanmıştır⁷¹. "Paldır Küldür Salih'in Marifeti" haberinde olduğu gibi halat çalarken yakalananlar,⁷² "9 Ay Hapis!" haberinde olduğu gibi yelek ve pantolon çalanlar⁷³, "Hırsız Hastabakıcı" haberinde olduğu gibi çatal bıçak çalanlar⁷⁴ ve "Çivi Hırsız" haberindeki gibi sadece iki kutu çivi alan hırsızlar vardır⁷⁵. Cumhuriyet Gazetesi taraması esnasında 1938'deki hırsızlık haberlerinde neredeyse hiç küçük çaplı hırsızlık vakalarına rastlanmazken İkinci Dünya Savaşı yıllarında bu tarz haberlerde artış yaşandığı gözlemlenmiştir. Ancak yine de bahsi geçen dönemde küçük çaplı hırsızlıkların yanında Tophane'de antikacı dükkanına giren Ekrem Beyin dükkândan 1750 lira çaldığını anlatan "Antika Dükkanında Garip Bir Hırsızlık" haberinde olduğu gibi büyük çaplı hırsızlıklarda söz konusudur⁷⁶.

65 Kanat, *age*, s.209.

66 Cevdet Polat, Hakan Eren ve Ferdi Erbakıcı, "Hırsızlık Suçunu Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi Ve Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 2013, s.6.

67 Yunus Nadi, "Biraz da İktisadi Vaziyetimize Dair", *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1939, Sayı: 5252.

68 Matinsoy, *a.g.e.*, s.76.

69 "Müşteri Süsü Vermiş", *Cumhuriyet*, 13 Haziran 1939, Sayı: 5418.

70 "35 Gün Hapse Mahkum Oldu" *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1939, Sayı:5311.

71 "Çalarken Tutuldu", *Cumhuriyet*, 19 Mart 1939, Sayı:5332.

72 "Paldır Küldür Salih'in Marifeti", *Cumhuriyet*, 5 Mart 1939, Sayı:5318.

73 "9 Ay Hapis!", *Cumhuriyet*, 20 Mart 1939, Sayı:5333.

74 "Hırsız Hastabakıcı", *Cumhuriyet*, 8 Haziran 1939, Sayı:5413.

75 "Çivi Hırsız" *Cumhuriyet*, 16 Aralık 1939, Sayı:5602.

76 "Antika Dükkanında Garip Bir Hırsızlık", *Cumhuriyet*, 22 Şubat 1939, Sayı: 5307.

Tıpkı cinayet haberlerinde olduğu gibi hırsızlık haberlerinde de ilginç haberlere rastlanmaktadır. Topkapı Sarayı'nda Valide Sultan dairesinden altın kaplama tası çalan kişilerin anlatıldığı "Topkapı Sarayı'ndan Eşya Çalanlar Mahkum Oldu" başlıklı haberde olduğu gibi oldukça ilginç haberler gazetede yer almıştır⁷⁷. Ayrıca savaş koşullarının getirmiş olduğu sosyo-ekonomik bozukluk altında, Kağıthane'de mandıra çiftliğinden bir çift manda çalan ve etini gizlice kesip satmaya çalışanların anlatıldığı "Bir Çift Manda Aşırımlar" başlıklı haber gibi farklı haberler de gazete de kendisine yer bulmuştur⁷⁸. Bir teneke yağ çalan adamın anlatıldığı "Yağ Hırsız" başlıklı haber ile bahsi geçen manda çalma haberini dönemin savaş koşulları ile ilişkilendirmek mümkündür. Öyle ki insanların yokluk çektiği bir dönemde çalınan malların daha çok tüketime yönelik ürünler olduğu fark edilmiştir⁷⁹.

Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan hırsızlık haberleri incelendiğinde, 1942'de hırsızlık olaylarının içeriğinde değişimler yaşandığı söylenebilir. Bir gün zarfında on ikisi çocuk toplam on dokuz dilencinin yakalandığı, bir ve dört yaşlarında olan çocukların kaldırımlara yatarak gelen geçenden para istediğinin anlatıldığı haberde de görüldüğü üzere, dilencilik ve çocuk dilenciler dönemin ekonomik sorunlarının yarattığı toplumsal sonuçlardandır⁸⁰. Kimsesiz çocuklar sorunu "Serseri Ve Metruk Çocuklar Meselesi Hallediliyor" haberinden de anlaşıldığı üzere devletin de gündemini meşgul eden konulardan biri olmuştur⁸¹. Pek çok çocuğun sokaklarda dilencilik yaparak yaşaması, kimsesiz bakıma muhtaç çocukların korunması ve topluma kazandırılması Çocuk Esirgeme Kurumu'nun en önemli görevleri arasında yer almıştır⁸². Nitekim savaş yıllarında evsiz, kimsesiz, harabelerde, barınan, dilencilik ve hırsızlık yapan sokak çocuklarının sayısında artış yaşanmış ve toplam suçlular içinde çocuk suçluların oranı yükselmiştir⁸³. Özellikle İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde işsizlik ve dilencilik sayısı hızla artarken ekonomik çöküntü toplum üzerinde daha çok hissedilmeye başlamıştır⁸⁴. 1945'te İzmir Belediyesi'ne ait çocuk yuvasında, 69 çocuğun bakımı üstlenilmiş ve kurum bünyesinde açılan poliklinikte 563 fakir çocuk doktor kontrolünden geçirilerek ilaçları parasız verilmiştir. Aceze evinde 36'sı yoksul ve 13'ü dilenci olmak üzere toplam 49 kişi yer almıştır. Yıl boyunca şehir içinde yapılan denetimler sonrası yakalanan 127 dilenciden 111'i memleketlerine gönderilmiş ve geriye kalanlar kefalete bağlanarak, ailelerine teslim edilmiştir⁸⁵.

Hükümet tarafından "Ekmek ve Ekmeklik Hububat İstihlâkinin Tahdidine Dair" başlıklı kararname ile 13 Ocak 1942'de ekmeğin kartla dağıtımı işleriyle ilgili masrafları karşılamak üzere Ticaret Vekaleti emrine 200.000 lira tahsis edilmiştir. 247 sayılı kararda ifade edildiği üzere ekmeğin karnesi uygulamasına Milli Korunma Kanunu'nun 21. maddesine dayanılarak geçilmiştir⁸⁶. Ekmek karnesinin dağıtımı İstanbul'da 11 Ocak 1942'de yapılmıştır. Ekmek dağıtımına başlanması ise 14 Ocak 1942'de olmuştur⁸⁷. Yedi yaşına kadar olan çocuklar,

77 "Topkapı Sarayı'ndan Eşya Çalanlar Mahkum Oldu", *Cumhuriyet*, 16 Haziran 1942, Sayı: 6405.

78 "Bir Çift Manda Aşırımlar", *Cumhuriyet*, 13 Ağustos 1942, Sayı:6463.

79 "Yağ Hırsız", *Cumhuriyet*, 6 Temmuz 1942, Sayı:5441.

80 "Yakalanan Dilenciler", *Cumhuriyet*, 6 Temmuz 1942, Sayı:5441.

81 "Serseri Ve Metruk Çocuklar Meselesi Hallediliyor", *Son Posta*, 16 Nisan 1943, Sayı: 4557.

82 Tuğba Çalışkan, *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında İzmir'in İktisadi Hayatı (1939 – 1945)*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla 2019, s.47-48.

83 Metinsoy, *a.g.e.*, s.506.

84 "İşsizlik ve Dilencilik ile Nasıl Mücadele Edilir?", *Cumhuriyet*, 11 Ağustos 1939, Sayı:5477.

85 Şirin Çakmak, *İkinci Dünya Savaşı Sonrası İzmir'de Sosyal Yaşam (1945-1950)*, Dokuz Eylül Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2019, s.40.

86 Bülent Bakar, "İstanbul'da Ekmek Karnesi Uygulaması, Karne ve Ekmek Suistimalleri (1942-1946)", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, Cilt:12, Sayı:24, 2013, s.18.

87 Sabit Dokuyan, "İkinci Dünya Savaşı Sırasında Yaşanan Gıda Sıkıntısı ve Ekmek Karnesi Uygulaması", *Turkish Studies Dergisi*, Cilt:8, Sayı:5, 2013, s.199.

İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Hırsızlık ve Cinayet Olaylarının Cumhuriyet Gazetesi'ne Yansıması

yedi yaşından yukarı olanlar ve ağır işçilerin farklı gramajlarda ekme aldığı bir dönemde ekme sorunu öylesine hassas bir hal almıştır ki, hesaplardaki küçük bir değişiklik dahi bir şehrin ekme sıkıntısı çekmesine neden olabilmıştır⁸⁸. Bahsi geçen şartlar altında Cumhuriyet Gazetesi'ne yansıyan hırsızlık haberleri içerisinde ekme kartesi ile ilgili haberler saptanmıştır. Öyle ki bu durum "Ekme Kartesi Çalan Hırsız" başlıklı haberde,⁸⁹semt halkının yirmi beşe yakın ekme kartesinin bakkaldan çalındığını anlatan "Bir Bakkal Dükkanından Bütün Bir Mahallenin Ekme Kartesi Çalındı" başlık haberde⁹⁰ve Yeşilköy'de bir evden ekme kartesi çalan eskiciyi anlatan "Bir Eskicinin Marifeti" başlıklı haberde gözlemlenmiştir⁹¹. Zamanla karne hırsızlığı o denli artmıştır ki, 26 Ağustos 1942 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin ilk sayfasında "Karne Hırsızlığı Nasıl Yapılıyor?" başlıklı haber yer almıştır. Bahsi geçen haberde Emniyet Müdürlüğü'nün geniş ölçüde çalınan ekme karteleri üzerine yürüttüğü soruşturmayı tamamlamış olduğu bildirilmiştir⁹². 3 Aralık 1943'te Cumhuriyet Gazetesinde yer alan habere göre de Beyoğlu'nda karne yolsuzluğu yapılmış ve yapılan teftiş sonrasında kartelerin üçte birinin sahte olduğu tespit edilmiştir⁹³ 1944'te de sahte ekme kartesi yapan bir şebekenin çökertildiğine dair haber gazetede kendisine yer bulmuştur⁹⁴. 1945'e gelindiğinde ise ekme kartesi uygulamasının artık kaldırılacağına dair haberler gazetede yer alırken gazete de çıkan hırsızlık haberlerinde azalma yaşanmıştır⁹⁵.1946 Eylül'üne kadar yapılan Cumhuriyet Gazetesi taramasında ise ekme kartesine dair herhangi bir hırsızlık haberi gözlemlenmemiştir.

İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Cumhuriyet Gazetesi'ne Yansıyan Hırsızlık Haberlerinin Sayısal Değerlendirilmesi

İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı yıl olan 1939 Ocak'ında 12, Şubat'ta 10, Mart'ta 8, Nisan'da 15, Mayıs'ta 5, Haziran'da 10, Temmuz'da 11, Ağustos'ta 12, Eylül'de 7, Ekim'de 10, Kasım'da 11 ve Aralık'ta 8 hırsızlık haberi Cumhuriyet Gazetesi'ne yansımıştır. Savaşın kızıştığı ve açlığın belirgin hissedilmeye başladığı 1942'de ise Ocak'ta 7, Mart'ta 7, Nisan'da 5, Mayıs'ta 12, Haziran'da 17, Temmuz'da 13, Ağustos'ta 10, Eylül'de 12, Ekim'de 5, Kasım'da 8 ve Aralık'ta 11 hırsızlık olayı gazetede kendisine yer bulmuştur. Her ne kadar 1939'da 119 hırsızlık olayı ve 1942'de 107 hırsızlık olayı yaşanmış gibi görünse de 1942'de vurgunculuk ve dolandırıcılık haberlerinde önemi artış olduğu gözlemlenmiştir. Bu haberler tam olarak hırsızlık olarak değerlendirilemediğinden sayısal veriler içerisinde kendisine yer bulamamış olsa da dönemin özelliğini anlatması bakımından önemli olmuştur. Savaş başlar başlamaz çeşitli mallar üzerinde ihtikar faaliyetleri baş gösterirken, savaş yılları boyunca hemen her gün her tür madde hakkında ihtikarla ilgili haberlere rastlanmıştır. Bahsi geçen haberlerin bazıları küçük esnaf tarafından yapılan ihtikarları anlatırken bazıları da kapsamlı ve karaborsa niteliğine uygun olayları anlatmıştır⁹⁶. 3 Mart 1942'de Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan habere göre en fazla 550 kuruşa satması gereken iğneyi 22 liraya satan muhtekir, 3 ay hapis ve 300 lira para cezasına çarptırılırken

88 Erdoğan Öztürk, "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında İzmir'de Beslenme Sorunu", *Çağdaş Türkiye Tarihi Dergisi Araştırması*, Cilt:4, Sayı:11, s.151.

89 "Ekme Kartesi Çalan Hırsız", *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1942, Sayı:6414.

90 "Bir Bakkal Dükkanından Bütün Bir Mahallenin Ekme Kartesi Çalındı", *Cumhuriyet*, 25 Temmuz 1942, Sayı:6444.

91 "Bir Eskicinin Marifeti", *Cumhuriyet*, 10 Ağustos 1942, Sayı:6460.

92 "Karne Hırsızlığı Nasıl Yapılıyor?", *Cumhuriyet*, 26 Ağustos 1942, Sayı:6476.

93 "Ekme Kartesi Yolsuzluğu", *Cumhuriyet*, 3 Aralık 1943, Sayı:6933.

94 "Sahte Ekme Kartesi Yapanlar", *Cumhuriyet*, 28 Ocak 1944, Sayı: 6986.

95 "Ekme Kartelerini Kaldırılacak Mı?", *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1945, Sayı:7450.

96 Metinsoy, a.g.e., s.86-87. "İhtikar Davaları" başlığıyla okuyucuya sunulan haberde olduğu gibi odun, kumaş ve kömür gibi ürünleri pahalıya satan küçük esnafın haberi yapılmıştır. "İhtikar Davaları", *Cumhuriyet*, 28 Şubat 1942, Sayı: 6297.

bir ay dükkânın kapatılmasıyla iğnelere el konulmasına karar verilmiştir⁹⁷. Öyle ki “İhtikar Suçluları” başlıklı ilk sayfadan büyük puntolarla kendisine yer bulabilen haberde de Adliye Vekaleti’nin verilen cezaları hafif bularak cezaların asgari değil azami oranda uygulanması gerektiği anlatılmıştır. “İhtikârla Mücadele” adlı haberde ise vurgunculuğu önlemek için çözüm önerileri ortaya atılmıştır⁹⁸. Devletin gündemini meşgul eden ihtikarla mücadele konusunda, devlet idaresinin etkisizliği vurgulanırken işe teşkilatındaki ya da diğer devlet organlarındaki organizasyon bozuklukları, fiyat denetiminde görevli memurların sayıca ve vasıfça yetersizliği dönemin basınında dile getirilmiştir⁹⁹. Cumhuriyet Gazetesi’nin 3 Mart 1942 tarihli haberinde, İstanbul Bölge İşe Müdürlüğü’nün yeni teşkilat ve kadroyla çalışmaya başlayacağı belirtilirken ihtikâr hadiselerini takip edecek memur sayısının arttırılacağı anlatılmıştır¹⁰⁰. Hırsızlık, vurgunculuk ve dolandırıcılık gibi maddi kökenli suçlarda yaşanan bur artış tesadüf olmamıştır. Ekonomik durum o denli bozulmuştur ki normal tedbirler ile düzelemeyeceğine olan inançla Antalya Mebusu Rasih Kaplan tarafından İstiklâl Mahkemesi kurulması fikri dahi ortaya atılmıştır¹⁰¹. Nitekim bahsi geçen dönemde Ticaret Bakanı olan Mümtaz Ökmen, başta ordu olmak üzere köyde kentte halkın yiyecek ve içecek bulmada yaşadıkları zorluklar dolayısıyla intihar etmeyi bile bir an düşünmüştür. Bu konuda Şevket Süreyya Aydemir bakanın: “*Düşümdüm ki, şu balkona çıkayım ve oradan kendimi sokağın taşları üzerine atayım! Yalnız üzerimize aldığımız şu yükten kurtulmak için değil, millet dediğimiz, ordu dediğimiz son varlıklarımıza karşı şu ülkede ve hele bu yüzyılda bu kadar aciz ve çaresiz kaldığımız için!...*” sözlerini kendisine söylediğini aktarmıştır¹⁰².

Savaşın son yılı olan 1945’te Cumhuriyet Gazetesi’ne Şubat’ta 3, Mart’ta 2, Nisan’da 6, Mayıs’ta 2, Haziran’da 8, Temmuz’da 5, Ağustos’ta 7, Eylül’de 5, Ekim 5, Kasım’da 10 ve Aralık’ta 2 hırsızlık olayı yansımıştır. Bu yıl içerisinde gazeteye bir ölünün ağzından sökülen altın dişlerin çalındığı gibi basit düzeyli hırsızlık haberlerinin dışında bir haftada on beş ev soyan hırsızlık çetesi gibi büyük çaplı haberler de yansımıştır¹⁰³. Ancak daha önceki sayılara bakıldığında savaşın sonlarına doğru hırsızlık haberlerinde önemli bir azalma yaşanmıştır. Bu durum savaşın bitmesiyle ve sosyo-ekonomik düzende yaşanan yeni gelişmelerle ilgili olmalıdır. Her ne kadar savaş bittiğinde ekonomik olarak dünya ve ona paralel Türkiye’de hemen bir refah yaşandığı söylenemese de savaşın bitmesiyle yiyecek, içecek ve giyecek bulma imkanlarında artış olmuştur. Ayrıca ekme karnesi uygulamasının 1945’te gevşetilerek 1946’da Eylül’ünde “Ekmek Karnesi Kaldırıldı” başlığı ile Cumhuriyet Gazetesi’ne de yansıdığı gibi bu tarihten sonra İstanbul, Ankara ve İzmir’de de ekmeğin serbest bırakılmasıyla ekme karnesi hırsızlıkları da son bulmuştur¹⁰⁴. Savaşın sonraki ilk yıl olan 1946’da ise Ocak’ta 6, Şubat’ta 3, Mart’ta 2, Nisan’da 5, Mayıs’ta 2, Haziran’da 3, Temmuz’da 9 ve Eylül’de 5 hırsızlık olayı Cumhuriyet Gazetesinde kendisinde yer bulmuştur. Tıpkı 1945’te olduğu gibi 1946’da da Cumhuriyet Gazetesine yansıyan hırsızlık haberlerinde önemli bir düşüş meydana gelmiştir. Özellikle savaşın ilk yılları olan 1939 ve 1942 ile kıyaslandığında bu durum bariz olarak gözlenmiştir.

97 “Mersin’de Bir Muhtekir Mahkûm Oldu”, *Cumhuriyet*, 3 Mart 1942, Sayı:6300.

98 “İhtikâr Suçluları”, *Cumhuriyet*, 24 Eylül 1942, Sayı: 6105; “İhtikarla Mücadele”, *Cumhuriyet*, 24 Eylül 1942, Sayı: 6105.

99 Metinsoy, a.g.e., s.91.

100 “İhtikâr Hadiselerini Takip Edecek Memurların Sayısı Çoğaltılıyor”, *Cumhuriyet*, 3 Mart 1942, Sayı:6299.

101 Mahmut Goloğlu, *Millî Şef Dönemi Türkiye Cumhuriyeti Tarihi - III (1939-1945)*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2012, s.120.

102 Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938 – 14 Mayıs 1950)*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1999, s.157.

103 “Bir Ölünün Ağzından Sökülen Altın Dişler”, *Cumhuriyet*, 17 Mart 1945, Sayı:7390; “Bir Haftada On Beş Ev Soyan Hırsızlık Çetesi Yakalandı”, *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1945, Sayı:7470.

104 “Ekmek Karnesi Kaldırıldı”, *Cumhuriyet*, 9 Eylül 1946, Sayı: 7925.

SONUÇ

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na katılmamasına karşın savaşın etkilerini derinden yaşamıştır. Ekonomi alanında yaşanan olumsuz gelişmeler zaman içerisinde toplumun en ücra köşesine kadar sirayet etmiştir. Bu durum bireylerin sosyo-ekonomik güçlerini düşürürken suça yönelmede artışa neden olmuştur. Bahsi geçen yöneliş insan hayatını derinden etkileyen cinayet ve hırsızlık suçunda da gözlemlenmiştir. Türkiye'nin köklü gazetelerinden olan Cumhuriyet Gazetesi'nde, cinayet ve hırsızlık haberleri düzenli ve ayrıntılı verildiği için bu durum gazete taramasında da kendisini göstermiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Cumhuriyet Gazetesi, daha çok savaşın gidişatı, cephe durumu ve dış politikaya yönelik haberler yapmıştır. Özellikle dış politika konusunda iktidar, yazarların tutumunun nasıl olması gerektiğini, Matbuat Umum Müdürlüğü ya da başka yollar aracılığıyla yayın organlarına bildirmiştir. Cumhuriyet Gazetesi'nin sayfa sayısında, savaşın getirmiş olduğu koşullar altında yaşanan kâğıt sıkıntısı nedeniyle de azalma meydana gelmiştir. Bahsi geçen nedenlerle 1939-1945 yılları arasında gazetede yayınlanan cinayet haberleri değerlendirildiğinde, cinayet sayılarındaki artış tam anlamıyla ortaya konulamamıştır. Ancak gazetede savaş haberlerinin azalmasıyla 1945'te yeniden artan cinayet haberleri 1946'da doruk noktasına ulaşmıştır. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı'nın getirmiş olduğu yoksulluk nedeniyle cinayet haberlerinin içeriklerinde değişme yaşanmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi taraması sonucunda 1938'deki hırsızlık haberlerinde neredeyse hiç küçük çaplı hırsızlık vakalarına rastlanmamıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı yıllarında artan yoksulluk nedeniyle çalınan mallar daha çok tüketime yönelik ürünlerdir. Savaşın getirmiş olduğu koşullar altında çeşitli mallar üzerinde ihtikar faaliyetleri baş gösterirken, savaş yılları boyunca hemen her gün her tür madde hakkında ihtikarla ilgili haberlere rastlanmıştır. Temel tüketim maddesi olan ekmek karneye bağlanmış ve hesaplardaki hatalar bir şehrin ekmek sıkıntısı çekmesine neden olabilmıştır. Özellikle 1942'de ekmek karnesi hırsızlığı gazetede sık sık haber olarak verilmiştir. Ayrıca savaş yıllarında evsiz, kimsesiz, harabelerde, barınan, dilencilik ve hırsızlık yapan sokak çocuklarının sayısı artmıştır. Bu nedenle toplam suçlular içinde çocuk suçluların oranı savaş öncesi döneme göre yükselmiştir. Nitekim Savaşın başladığı 1939 ve yokluğun artış gösterdiği 1942'de gazeteğe yansıyan hırsızlık olayları daha fazla iken savaşın bitmesiyle düzelmeye başlayan sosyo-ekonomi ile 1945 ve 1946'da hırsızlık olayları daha azdır. Sonuç olarak Türkiye'de II. Dünya Savaşı yıllarında cinayet ve hırsızlık vak'aları yaşanmış, Cumhuriyet gazetesi de yaşanan olayları kamuoyuna yansıtmıştır.

KAYNAKÇA

Arşiv

BCA 30.18.1.2.93.104.20.

BCA, 30.18.1.2.93.104.10.

Gazete

"Matbuat Kanunu", *Resmi Gazete*, Basın ve Yayınla İlgili Bölüm, 8 Ağustos 1931, Sayı: 1867.

"Okmeydanı'nda Bir Cesed Bulundu", *Cumhuriyet*, 13 Aralık 1938, Sayı: 5239.

"Okmeydanı'nda Bulunan Cesedin Hüviyeti", *Cumhuriyet*, 14 Aralık 1938, Sayı: 5240.

"Hırsızlık Vakaları", *Cumhuriyet*, 14 Aralık 1938, Sayı:5240.

"Trabzon'da Acıklı Bir Cinayet Oldu", *Cumhuriyet*, 16 Aralık 1938, Sayı:5242.

- “Karamürsel Mensucat Fabrikasında Hırsızlık”, *Cumhuriyet*, 16 Aralık 1938, Sayı:5242.
- “Okmeydanı’ndaki Cinayet”, *Cumhuriyet*, 17 Aralık 1938, Sayı: 5243.
- “Fabrikadan Çalınan Kumaşlar”, *Cumhuriyet*, 17 Aralık 1938, Sayı:5243.
- “Okmeydanı’nda Bulunan Cesedin Hüviyeti Anlaşıldı”, *Cumhuriyet*, 20 Aralık 1938, Sayı: 5246.
- “Okmeydanı Cinayeti”, *Cumhuriyet*, 22 Aralık 1938, Sayı: 5248.
- “Kanuna Söven Hilmi Reis”, *Cumhuriyet*, 16 Ocak 1939, Sayı:5273.
- “Bursa’da Bir Cinayet Davası”, *Cumhuriyet*, 23 Ocak 1939, Sayı: 5280.
- “Bir Kişinin Ölümü İle Biten Kavganın Davası”, *Cumhuriyet*, 24 Ocak 1939, Sayı: 5281.
- “Bağdatlı Bir Şeyh Mahkemede”, *Cumhuriyet*, 26 Ocak 1939, Sayı:5283.
- “İkinci Defa Bilet Alınca Tepesi Atmış”, *Cumhuriyet*, 16 Şubat 1939, Sayı:5301.
- “Antika Dükkanında Garip Bir Hırsızlık”, *Cumhuriyet*, 22 Şubat 1939, Sayı: 5307.
- “35 Gün Hapse Mahkum Oldu” *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1939, Sayı:5311.
- “Paldır Küldür Salih’in Marifeti”, *Cumhuriyet*, 5 Mart 1939, Sayı:5318.
- “Bir Amele Ablasını Bıçaklayarak Öldürdü”, *Cumhuriyet*, 15 Mart 1939, Sayı:5328.
- “Bir Amele Kız Kardeşini Beş Yerinden Yaralıyarak Öldürdü”, *Son Posta*, 15 Mart 1939, Sayı:3096.
- “Çalarken Tutuldu”, *Cumhuriyet*, 19 Mart 1939, Sayı:5332.
- “9 Ay Hapis!”, *Cumhuriyet*, 20 Mart 1939, Sayı:5333.
- “Bahçekapı Yangını”, *Cumhuriyet*, 21 Mart 1939, Sayı:5334.
- “Gelibolu’da Cinayet”, *Cumhuriyet*, 31 Mart 1939, Sayı: 5344.
- “Cinayetle Biten Bir İçki Alemi”, *Cumhuriyet*, 1 Nisan 1939, Sayı:5345.
- “Dayakla Ölümüne Sebepiyet”, *Cumhuriyet*, 9 Nisan 1939, Sayı:5353.
- “Bursa’da Deli Rolü Yapan Katilin Muhakemesi”, *Cumhuriyet*, 10 Nisan 1939, Sayı:5354.
- “Haliçte ceset bulundu”, *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1939, Sayı: 5361.
- “Kadın Yüzünden Bir Cinayet”, *Cumhuriyet*, 23 Nisan 1939, Sayı:5367.
- “Eskişehir de cinayet”, *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1939, Sayı: 5389.
- “Eskişehir’de Cinayet”, *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1939, Sayı:5389.
- “Namus Yüzünden Bir Cinayet Oldu”, *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 1939, Sayı:5396.
- “Hırsız Hastabakıcı”, *Cumhuriyet*, 8 Haziran 1939, Sayı:5413.
- “Kimin Tarafından Dava Edildiğini Bilmeyen Adam”, *Cumhuriyet*, 9 Haziran 1939, Sayı: 5414.
- “Müşteri Süsü Vermiş”, *Cumhuriyet*, 13 Haziran 1939, Sayı: 5418.
- “Çocuklar İçin” *Cumhuriyet*, 16 Haziran 1939, Sayı: 5421.
- “Metresini Öldüren Şöfor”, *Cumhuriyet*, 28 Haziran 1939, Sayı:5433.
- “Metresini Öldüren Şöfor”, *Vakit*, 28 Haziran 1939, Sayı:7710.
- “Tabancanın İyiliği Sabit Olmuş”, *Cumhuriyet*, 19 Temmuz 1939, Sayı:5454.
- “Ermenak Köylerinde Feci Cinayet”, *Cumhuriyet*, 23 Temmuz 1939, Sayı: 5458.
- “Suçlu Büyükanne”, *Cumhuriyet*, 25 Temmuz 1939, Sayı:5460.
- “Çarşıkapıdaki Yıldız Oteli Cinayetinin Muhakemesi Bitti”, *Cumhuriyet*, 30 Temmuz 1939, Sayı: 5465.

İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Hırsızlık ve Cinayet Olaylarının Cumhuriyet Gazetesi'ne Yansıması

- "Muzaffer mi Fazıl Mı?", *Cumhuriyet*, 8 Ağustos 1939, Sayı: 5474.
- "İşsizlik ve Dilencilik ile Nasıl Mücadele Edilir?", *Cumhuriyet*, 11 Ağustos 1939, Sayı:5477.
- "Nihayet Harp Başladı", *Cumhuriyet*, 2 Eylül 1939, Sayı: 5499.
- "İtalya Sulh Teklifinde Bulundu", *Cumhuriyet*, 3 Eylül 1939, Sayı: 5500.
- "Muharebe Devam Ediyor", *Cumhuriyet*, 3 Eylül 1939, Sayı:5500.
- "İngiltere-Fransa Harb Halinde", *Cumhuriyet*, 4 Eylül 1939, Sayı: 5501.
- "Muharebe Vaziyeti", *Cumhuriyet*, 4 Eylül 1939, Sayı:5501.
- "Polonya'da Çek Lejyon Alayları Teşkil Ediliyor" *Cumhuriyet*, 5 Eylül 1939, Sayı:5502.
- "Leh – Alman cephesinde Bugünkü Harb Vaziyeti", *Cumhuriyet*, 5 Eylül 1939, Sayı:5502.
- "Bir İngiliz İki Alman Vapurunu Batırıldı", *Cumhuriyet*, 6 Eylül 1939, Sayı:5503.
- "Polonya Devlet Merkezi Dün Sabah Lublin'e Nakledildi", *Cumhuriyet*, 7 Eylül 1939, Sayı: 5504.
- "Fransız Topçusu Dün Garb Cephesini Dövdü, Harekat Devam Ediyor", *Cumhuriyet*, 8 Eylül 1939, Sayı: 5505.
- "Garb Cephesindeki Faaliyet", *Cumhuriyet*, 9 Eylül 1939, Sayı: 5506.
- "Varşova Mukavemet Ediyor", *Cumhuriyet*, 10 Eylül 19369, Sayı: 5507.
- "Demirci Dükkanında İşlenen Cinayet", *Cumhuriyet*, 30 Kasım 1939, Sayı: 5586.
- "Çivi Hırsızı" *Cumhuriyet*, 16 Aralık 1939, Sayı:5602.
- "Örfî İdare Kanunu", *Resmî Gazete*, 25 Mayıs 1940, Sayı:4518.
- "Alman Birliği Karşısında Avrupa", *Cumhuriyet*, 30 Temmuz 1940, Sayı:5826.
- "İhtikar Davaları", *Cumhuriyet*, 28 Şubat 1942, Sayı: 6297.
- "Mersin'de Bir Muhtekir Mahkûm Oldu", *Cumhuriyet*, 3 Mart 1942, Sayı:6300.
- "İhtikâr Hadiselerini Takip Edecek Memurların Sayısı Çoğaltılıyor", *Cumhuriyet*, 3 Mart 1942, Sayı:6299.
- "Rekabet Yüzünden Cinayet", *Cumhuriyet*, 7 Haziran 1942, Sayı:6396.
- "Ekmek Karnesi Çalan Hırsız", *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1942, Sayı:6414.
- "Topkapı Sarayı'ndan Eşya Çalanlar Mahkum Oldu", *Cumhuriyet*, 16 Haziran 1942, Sayı: 6405.
- "Yakalanan Dilenciler", *Cumhuriyet*, 6 Temmuz 1942, Sayı:5441.
- "Yağ Hırsızı", *Cumhuriyet*, 6 Temmuz 1942, Sayı:5441.
- "Bir Bakkal Dükkanından Bütün Bir Mahallenin Ekmek Karnesi Çalındı", *Cumhuriyet*, 25 Temmuz 1942, Sayı:6444.
- "Bir Eskicinin Marifeti", *Cumhuriyet*, 10 Ağustos 1942, Sayı:6460.
- "Bir Çift Manda Aşırılmışlar", *Cumhuriyet*, 13 Ağustos 1942, Sayı:6463.
- "Karne Hırsızlığı Nasıl Yapılıyor?", *Cumhuriyet*, 26 Ağustos 1942, Sayı:6476.
- "İhtikâr Suçluları", *Cumhuriyet*, 24 Eylül 1942, Sayı: 6105.
- "İhtikârla Mücadele", *Cumhuriyet*, 24 Eylül 1942, Sayı: 6105.
- "Serseri Ve Metruk Çocuklar Meselesi Hallediliyor", *Son Posta*, 16 Nisan 1943, Sayı: 4557.
- "Ekmek Karnesi Yolsuzluğu", *Cumhuriyet*, 3 Aralık 1943, Sayı:6933.
- "Sahte Ekmek Karnesi Yapanlar", *Cumhuriyet*, 28 Ocak 1944, Sayı: 6986.
- "Suistimal ve İhtikara Karşı Parti Komisyonun Tedbirleri", *Son Posta*, 28 Ocak 1944, Sayı:4839.

- “Bir Ölünün Ağzından Sökülen Altın Dişler”, *Cumhuriyet*, 17 Mart 1945, Sayı:7390.
- “Hain Analar”, *Cumhuriyet*, 5 Nisan 1945, Sayı:7409.
- “Hitler Evvelki Gün Öğle Üstü Ölmüş”, *Cumhuriyet*, 1 Mayıs 1945, Sayı: 7435.
- “Mussolini Nasıl Kurşuna Dizildi?” *Cumhuriyet*, 1 Mayıs 1945, Sayı: 7435.
- “Hitler Dün Berlin’de Öldü”, *Cumhuriyet*, 2 Mayıs 1945, Sayı: 7436.
- “Hitler ve Dostlarının Cesedleri Bulunamadı”, *Cumhuriyet*, 5 Mayıs 1945, Sayı: 7439.
- “Ekmek Karneleri Kaldırılacak Mı?”, *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1945, Sayı:7450.
- “Bir Haftada On Beş Ev Soyan Hırsızlık Çetesi Yakalandı”, *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1945, Sayı:7470.
- “Çocuğunu Boğan Bir Anne Daha!”, *Cumhuriyet*, 9 Haziran 1945, Sayı:7474.
- “Ankara’da Meşhur Bir Doktor Hastası Tarafından Öldürüldü”, *Cumhuriyet*, 18 Ekim 1945 Sayı:7604.
- “Ankara Cinayeti Davası”, *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1945, Sayı: 7611.
- “Almanya’da Açlık Halkı Ayaklandırıyor”, *Cumhuriyet*, 22 Mart 1946, Sayı: 7756.
- “Aç Almanya’da Hadiseler”, *Cumhuriyet*, 23 Mart 1946, Sayı: 7757.
- “Hamburg’da Açlığın Sebep Olduğu Yeni Hadiseler”, *Cumhuriyet*, 28 Mart 1946, Sayı: 7762.
- “Aç Avrupa”, *Cumhuriyet*, 6 Nisan 1946, Sayı: 7771.
- “Dünyadaki Cinayet Salgını İle Mücadele”, *Cumhuriyet*, 11 Nisan 1946, Sayı:7776.
- “Ankara Cinayeti”, *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1946, Sayı: 7801.
- “Üsküdar’da Feci Bir Cinayet”, *Cumhuriyet*, 13 Haziran 1946, Sayı:7839.
- “Adana’daki Feci Cinayetin Failleri Yakalandı”, *Cumhuriyet*, 7 Temmuz 1946, Sayı:7863.
- “Ankara Cinayeti”, *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 1946, Sayı: 7866.
- “Bolu’daki Muhakeme”, *Cumhuriyet*, 16 Temmuz 1946, Sayı: 7872.
- “Ankara Cinayeti”, *Cumhuriyet*, 8 Ağustos 1946, Sayı: 7895.
- “Ekmek Karnesi Kaldırıldı”, *Cumhuriyet*, 9 Eylül 1946, Sayı: 7925.

Kitaplar, Makaleler

- Aydemir, Şevket Süreyya (2011), *İkinci Adam (1938- 1950)*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Bakar, Bülent (2013), “İstanbul’da Ekmek Karnesi Uygulaması, Karne ve Ekmek Suistimalleri (1942-1946)”, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, Cilt:12, Sayı:24.
- Bülbül, İrfan (2012), “İkinci Dünya Savaşının Türkiye’de Sosyal Hayata Olumsuz Yansımaları”, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Sayı:9, s.1-51.
- Çalışkan, Tuğba (2019), *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında İzmir’in İktisadi Hayatı (1939 – 1945)*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla.
- Çakmak, Şirin (2019), *İkinci Dünya Savaşı Sonrası İzmir’de Sosyal Yaşam (1945-1950)*, Dokuz Eylül Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2019.
- Çelik, Ahmet (2018), “İkinci Dünya Savaşı’nda Hükümet-Basın İlişkileri Ve Gazeteci Mebuslar”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:28, Sayı:2, Elazığ, 2018, s. 315-331
- Dokuyan, Sabit (2013), “İkinci Dünya Savaşı Sırasında Yaşanan Gıda Sıkıntısı ve Ekmek Karnesi Uygulaması”, *Turkish Studies Dergisi*, Cilt:8, Sayı:5, s.193-210.

İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Hırsızlık ve Cinayet Olaylarının Cumhuriyet Gazetesi'ne Yansıması

- Ergut, Ferdan (2004), *Modern Devlet ve Polis Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Toplumsal Denetimin Diyalektiği*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Goloğlu, Mahmut (2012), *Milli Şef Dönemi Türkiye Cumhuriyeti Tarihi - III (1939-1945)*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Günşen İçli, Tülin (1993), *Türkiye'de Suçlular Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- Kanat, Cüneyt (2010), *Ortaçağ Türk Devletlerinde Suç ve Ceza*, Küre Yayınları, İstanbul.
- Karabulut, Umut (2014), "Davetsiz Misafiri Beklerken İkinci Dünya Savaşı Türkiye'sinde Pasif Güvenlik Önlemleri (1939-1940)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 14, Sayı:28, s.199-223.
- Koçak, Cemil (1996), *Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Metinsoy, Murat (2007), *İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye Gündelik Yaşamda Devlet ve Toplum*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Utkugün, Ceren (2016), *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye'de Ekonomik Sıkıntıların Sosyal Hayata Etkileri (1939-1945)*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon.
- Nadi, Yunus, "Biraz da İktisadi Vaziyetimize Dair", *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1939, Sayı:5252.
- Özcan, Mehmet (2006), "Hukuk Devleti: Modern Toplumun Siyasal Aracılığı İle Siyasal Meşruiyeti", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Sayı:2, s.119-144.
- Öztürk, Erdoğan (2005), "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında İzmir'de Beslenme Sorunu", *Çağdaş Türkiye Tarihi Dergisi Araştırması*, Cilt:4, Sayı:11, s.145-158.
- Öner, Solak ve Adem Solak (2015.), *Gündelik Hayat Sosyolojisi Açısından Suç ve Suç Korkusu*, Hegem Yayınları, Ankara.
- Polat, Cevdet, Hakan Eren ve Ferdi Erbakıcı (2013), "Hırsızlık Suçunu Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi Ve Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, s.1-34.
- Sebük, M. Ali, "Cinayet Davaları ve Tahkik Usulleri", *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1946, Sayı: 7819.
- Sebük, M. Ali, "Bizde Cinayet Davaları Niçin Bu Kadar Uzar?", *Cumhuriyet*, 30 Mayıs 1946, Sayı: 7825.
- Sebük, M. Ali, "Cinayet Davalarında İnsan Sözü'nün Kıymeti", *Cumhuriyet*, 11 Haziran 1946, Sayı: 7836.
- Sebük, M. Ali "Cinayet Hukukumuzda Beliren Tehlike", *Cumhuriyet*, 14 Haziran 1946, Sayı: 7840.
- Sebük, M. Ali, "Cinayetler ve Sebepleri", *Cumhuriyet*, 29 Haziran 1946, Sayı: 7855.
- Sönmez, Hakan (2020), "Toplumsal Güvenliğin Sağlanmasında Önleyici Kolluğun Etkinliği Üzerine Kavramsal Bir Araştırma: Bursa İl Jandarma Örneği", *Uluslararası Beşeri Bilimler Ve Eğitim Dergisi*, Cilt 6, Sayı:13, s.179-206.
- Tekeli, İlhan ve Selim İlkin (2016), *İktisadi Politikaları ve Uygulamalarıyla İkinci Dünya Savaşı Türkiye'si*, İkinci Cilt, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Toprak, Zafer (2016), "Türkiye'nin Ekonomik Gelişimi (1923 – 2016)", *Modern Türkiye Tarihi*, Pegem Akademi, Ankara.
- Turan, Şerafettin (1999), *Türk Devrim Tarihi Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938-14 Mayıs 1950)*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

- Uzunkaya, Seçil Şenel (2019), “İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye Ekonomisi Ve Marshall Planının Ekonomiye Etkileri”, *Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3, s.176-185.
- Yeşilyurt, Ahmet (2013), *Polis Mecmuası (1913-1928)’nda Polis Ve Cinayet*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ankara.
- Yıldız, Yakup (2017), “Türk Düşünce Tarihinin Bir Kaynağı Olarak Cumhuriyet Gazetesi (1937-1952)”, *İnönü University International Journal of SocialSciences (INIJOSS)*, Sayı:2, Cilt:6, s.207-237.
- Yurtoğlu, Nadir (2017), “Cumhuriyet Döneminin Öncü Bir Sanayi Kuruluşu: İzmit Selüloz Ve Kâğıt Fabrikaları Müessesesi (1936-1960)”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı:60, s.341-372.
- Yücel, Mustafa Tören (2004), *Kriminoloji*, Umut Vakfı Yayınları, İstanbul.

Dijital Kaynaklar

<https://www.egm.gov.tr/asayis-suclari> (Erişim Tarihi: 11.02.2021).